

Jubileumsresan

Jubileumsresan

Det var ett stort resejubileum som firades med ännu en lämplig Himalayaresa som årets avslutning, då det var 10 år sedan vi första gången kom både till Dharamsala, Manali, Naini Tal, Kausani, Almora, Sikkim och Nepal. Det sistnämnda landet med dess aktuella problem blev *Jubileumsresans* huvudperson, då vart vi än kom Nepal diskuterades, då situationen där beskrev en mycket intressant och kanske avgörande utveckling. Dessutom var det 10 år sedan Göteborgs Skrivarsällskap gjorde sin stora resa till Letnany (utanför Prag), vilket på något sätt måste firas litterärt, varför dialogen "*Samtal i Letnany*" lämpligen kom till under *Jubileumsresan*, som dock till sin karaktär mest var en arbets- och studieresa.

1. Kalabaliken på Landvetter

Det gick troll i resan från början. En andra Himalayaresa under samma år hade inte alltid slagit väl ut, efter Tibetresan '93 hade jag återvänt till Indien till november och där ställts inför att resebyrå (Fritidsresor) organiserat min resa utan visum, efter andra Tibetresan '97 hade jag under höstresan i Sikkim blivit bestulen på nästan alla mina kontanter och haft all möda i världen att krångla mig genom Nepal till Delhi, men 2000 hade höstens indiska Himalayaresa efter sommarens Ladakhexpedition dock varit betydligt mindre besvärlig än Ladakhresan med alla dess kluster av komplikationer efter plötsliga översvämnings-katastrofer.

På en god väns rekommendation anlätade jag en helt ny resebyrå med en indisk chef som var känd för att alltid kunna fixa allt. När jag beställde min resa fem veckor i förväg var redan allting fullbokat, men min agent lovade fixa saken. För säkerhets skull garderade jag mig med ett Aeroflotalternativ för bara 5400 med dock de nackdelarna, att det gick till och från Köpenhamn och innebar samma hemska 12 timmars väntan i Moskva som jag redan genomlidit i augusti, plus att resan måste begränsas till en månad. Den sista nackdelen var den värsta och blev den avgörande, och till slut lyckades min indiska agent klämma in mig hos Lufthansa på önskad dag. Det blev kännbart dyrare, men fördelat på fem veckor i stället för fyra skulle ändå priset bli ungefär det samma räknat per dag.

Så jag gav mig ut till Landvetter tidigt en ruskig morgon i det sena oktober med regn och storm medan Karibien hemsöktes av den ena orkanen efter den andra i tidernas värsta orkansäsong – den senaste hette Wilma och hade ödelagt Mexicos hela östkust. Även från Bengalen rapporterades översvämningskatastrofer genom extra monsuner, och hela Kashmir var nyligen hemsökt av en jordbävning norr om Muzaffarabad med hittills 80,000 döda bara inom Pakistan. Om skadorna i Indien meddelades det ingenting, men Dharamsala låg ju som bekant mitt i en jordbävningsszon, där ett skalv för precis 100 år sedan ödelagt hela staden, vars kyrktorn fortfarande aldrig hade återuppbyggts. Det var dit jag var på väg för att därifrån fortsätta augustiresan österut.

På Landvetter väntade dåliga nyheter. Min biljett hade avbokats. Det hjälpte inte att den var till fullo betald. Den var avbokad i alla fall. Resebyrå hade inte mailat den till Landvetter. Jag hänvisades till några hjälpsamma tanter, som försökte kontakta min resebyrå. Dess telefonnummer fanns inte tillgängligt någonstans. Lyckligtvis hade jag det i min mail, och det var där vi fick söka fram det. När vi ringde meddelades det att kontoret öppnade först halv 10. När vi försökte ringa igen halv 10 placerades vi genast i en telefonkö, och där fick vi vänta med luren i örat i 35 minuter! Samtidigt meddelades det att mitt säkra Lufthansaflyg hade försenats en

timme, inte på grund av det hemska vädret utan för att flygplanet måste bytas ut. Så säkert var det med Lufthansa.

Efter 35 minuters väntan kom vi äntligen fram i telefonkön. Min agent i andra ändan lovade att genast skicka igenom biljetten, vilket skedde inom tio minuter. Han hade glömt att göra det tidigare. Sista bekräftelsen av biljetten skulle ha gjorts den 21-a, Landvetter gav sig till tåls i tre dagar men avbokade den sedan igår. Lyckligtvis fanns det fortfarande plats i flygplanet, men Frankfurterplanets försening skulle strula till det även för fortsättningen till Delhi. Det spelade mig ingen roll. Jag skulle komma fram till Delhi mitt i natten i alla fall, och då betydde det föga om det var 01 eller 04 på morgonen. Lyckligtvis hade de världens godaste kaffe på Landvetter. Efter resans första nervösa pärsar var man färdigt grillad på halster och helt slut genast från början.

Det nästa som hände var att Frankfurterplanet helt försvann från monitorerna. Vanligen brukar det ju meddelas om ett flygplan blivit försenat med ny avgångstid och gate, men Frankfurterplanet hade helt sonika försvunnit och plockats bort. Ej heller fanns det någon information på Landvetter, utan man fick fråga en vanlig anställd som fick berätta vart man skulle vända sig för att få veta vad som hänt med ens försvunna plan. En artig tjänsteman kunde slutligen meddela mig ny avgångstid och gate och lovade att planet skulle komma tillbaka på monitorerna, vilket det dock aldrig gjorde.

Väl ombord fick man äntligen trösta sig med sin Martini, men man saknade redan Aeroflot, där det åtminstone var drägligt tyst ombord, men här dränktes alla Lufthansas passagerare genast av odräglig popmusik vare sig de ville det eller inte – den vanliga västerländska hjärntvätten, som man just reste bort delvis för att få slippa.

Flygturen till Frankfurt blev mycket turbulent, då flygplanet hoppade hela tiden. Därför släcktes aldrig säkerhetsbältesskylten, och när jag gick upp för att gå på toaletten när det lugnade ner sig satt det en militant flygvärdinna i vägen som sade: "Det är förbjudet att gå på toaletten innan säkerhetsbältesskylten har slocknat." Det var ingen idé att försöka diskutera med henne. Nästa som försökte blev dock omedelbart framsläppt, och sedan blev det rusning.

Planet var inte mer än halvfullt, och ändå hade det i två veckor i slutet av september och oktober varit omöjligt att få plats på det. Här var det mycket som inte stämde.

I den förskräckliga Frankfurtterminalen fanns det ingen plats att sitta. Ett stackars inklämt café i mitten ("*Goethe Café*" med en gipsstaty av den sittande Goethe i mitten) var fullproppat, och där fick man ändå inte ta plats om man inte beställde något. Det var bara att undvika det.

Det flyg jag hade hamnat på i stället för det rätta visade sig vara *Air India*, vilket jag härmed fick flyga med för första gången, och det var inte alls oävet. De bjöd genast på god juice, efter någon timme blev det en ordentlig liten smörgåsmåltid, och två timmar före ankomst blev det rejäl middag med currykyckling. Allt var riktigt smakligt. Bland dryckerna kunde man även välja whisky (*Red Label*), vilket bjöds på generöst. Det har jag aldrig upplevt på något flyg tidigare. Själv nöjde jag mig dock med mitt vanliga rödvin.

Bredvid mig fick jag två damer som talade franska med varandra. Den ena reste regelbundet till Indien i affärer, hon var ung och vacker, och hennes område var smycken. Hon köpte upp smycken och juveler och annat krimskrams i Rajahstan som hon sedan sålde med god förtjänst i Frankrike, vilket hon kunde leva på hela året.

Den andra damen var schweiziska och betydligt äldre och rundare. Även hon var Indienveteran och besökte regelbundet Rishikesh, vart hon nu skulle direkt. Hon hade humor.

Ett kanadensiskt par från skärgården utanför Vancouver hade rest i två dygn med färja, buss och flyg för att komma till Delhi utan att ha en aning om vad Indien handlade om. Jag fick ta hand om dem, och jag rekommenderade dem att börja i Amritsar som ett utmärkt ställe att erfara en första kontakt med Indien. Själv skulle jag till Dharamsala och skulle nog få vänta på bussen hela dagen i Delhi, vilket jag inte rekommenderade åt dem.

Mitt första intryck av Indien blev denna gång som vanligt de bolmande dofterna, som genast slår emot en och överväldigar en så fort man lämnar flygplanet. Sedan är man såld.

2. Gatlopp i Delhi, dödläge i Nepal och te i Dharamsala.

Mina kanadensiska vänner bestämde sig för att komma med mig till Dharamsala. Vad de behövde var några dagars lugn och ro efter sin förfärliga resa runt halva jorden från British Columbias yttre öar. Emellertid måste vi vänta hela dagen i Delhi på nattbussen till Dharamsala. Jag föredrog att vänta i stilla säkerhet på busstationen och tampas med jet-laggen medan de gav sig ut för att gör stan. Det enda jag rekommenderade åt dem var Röda Fortet, som ju låg relativt nära. De råkade naturligtvis ut för allt det som gröna turister råkar ut för i Delhi, de är rena guldgruvor för fattiga indier, så de togs ut på rundturer utan ände och kom tillbaka efter sju timmar fullständigt uttröttade och till hälften ruinerade. De var dock glada och tacksamma över att ha kunnat hitta tillbaka till stationen och det i levande skick.

Mike hade bland annat råkat ut för en klänning för 2500 rupier. Vår restaurangvärd på stationen baxnade. Han hade försiktigt undrat om den kostat 200 eller 300 när hon visade sitt köp för honom. I den stilen hade det gått. Delhi bara är sådant. De hade låtit sig lockas med ut på alla Delhis sevärigheter och till alla kategorier av butiker och visste efteråt varken hur mycket pengar de hade blivit av med eller hur mycket de hade kvar. Det är livsfarligt för ens plånbok att besöka Delhi för första gången. Jag kunde åtminstone lova dem att Dharamsala skulle vara något mindre påfrestande.

Resan upp till Dharamsala var smärtfri men påfrestande. Det var andra natten utan säng, bussen körde hårt och krängde hela tiden, och passagerarna bredvid knuffade på och vägrade medge någon bekvämare sovställning åt någon annan. Dessutom var det kallt, och för Wayne och Mike blev resan en plåga om vi dock kom levande fram efter 12 timmar. Dock mötte oss Dharamsala med strålande värme och solsken. På Johannes rekommendation gick jag den här gången till ett nytt hotell, där Wayne och Mike genast fann sig det idealiska dubbelrummet med varmdusch på rummet och balkong med utsikt. Jag hade kunnat få ett enkelrum för bara 70 rupier, men det var för torftigt med bara kall dusch i korridoren, så jag satsade på ett billigare dubbelrum för 250 (50 kronor) med varm dusch på rummet och kunde sedan gotta mig med en rejäl frukost på restaurangbalkongen med omelett, te och *lemon curd*-tårta. Sedan var man färdig för att ta i tu med allting på en gång.

Johannes bodde som vanligt på Lhasa, och vi gick genast på en promenad upp till Triund men inte längre. Under vägen pratade vi igenom Nepalproblemet.

Det var mycket bekymmersamt. Kineserna hade fått en fot in i landet med omänskliga resultat för framför all tibetanerna, som när de flydde från Tibet inte längre skickades vidare till Indien och Dharamsala utan skickades tillbaka till det kinesiska förtryckets myndigheter eller sattes i fängelse i Nepal på tre år om de inte kunde betala sig fria för 27,000 rupier, vilket de aldrig kunde. Situationen var delvis demokratiernas fel, (Indiens, USA:s och Englands,) som protesterat mot kung Gayendras odemokratiska införande av undantagstillstånd i februari och inställt all ekonomisk och politisk hjälp utan att beakta konsekvenserna. Därför hade kungen i

stället vänt sig till kineserna, som genast oreserverat erbjudit massiv hjälp om dock på vissa villkor, till exempel ett löfte att returnera tibetanska flyktingar i stället för att ta hand om dem, som vore det enda mänskliga att göra. Kung Gayendra är inte populär och har alltså nu valt en diktators väg i Kinas ledband precis som Burma och Mugabes Rhodesia. Detta bäddar för oöverskådlig ofärd för Nepals del. Med gränslösa resurser till hjälp från Kina kan armén strunta i alla mänskliga rättigheter och göra vad som helst, folk kan börja försvinna spårlöst, och samtidigt får den maoistiska gerillan, som inlett den onda cirkeln av problem, vapen från kineserna.

Enda lösningen på detta hemiska dödläge vore om alla fick vad de ville – att monarkin fick behålla sin ställning, att allmänna val blev tillåtna och genomfördes och att maoisterna fick ta plats i parlamentet. Det enda västmakterna kräver för fortsatta subsidier är en fungerande demokratisk ordning. Om kungen tillät en sådan skulle ingen ha något emot att han satt kvar, då skulle kinesernas inblandning inte längre behövas och maoisterna kanske kunna pacificeras. En sådan utveckling skulle ligga i allas intresse. Det viktigaste är först och främst att vapnen läggs ner och att en god vilja manifesterar sig genom dialog. Detta måste inte enbart vara ett önsketänkande, och det dumaste man kunde säga i detta läge för någon part vore 'nej'.

På kvällen hade jag middag tillsammans med Wayne och Mike. De hade av ren trötthet sovit bort hela dagen. Vår middag blev dock magnifik, på *Green Restaurant* är alla rätter mer än generösa, så när de beställde två vårrullar vardera och väntade sig några magra pinnar av rättstorlek blev de serverade fyra elefanter. Bara en av vårrullarna gick med stor möda åt – de andra packades in i tidningspapper och sparades till senare.

Före det hade jag tagit med dem till mitt speciella tesjapp, där de serverade "*the best Chai in Asia*," vilket mycket väl kunde vara sant. Ingen kände till stället hemlighet. Faktum är att alla som kom dit bara för att dricka te fann det téet på något sätt häpnadsväckande extraordinärt. Så gjorde även Wayne och Mike. Detta te i Dharamsalas trångaste tekyffe triumferade över hela världen.

Efter middagen tilltalades jag vid disken av ett ansikte jag kände igen. Vi hade svårt för att placera varandra, men det gick. Det var förra året. I Ladakh? Nej, i Kinnaur. Möjligen i Rekong Peo? Nej, tillsammans med en myckenhet spanjorer efter Sarahan. Jag frågade hans namn. Maurice. Maurice! Naturligtvis! Läraren med spansk hustru som varit så sjuk på kyffet Lama Dhaba i Sangla, där alla världens spanjorer hade sammanstrålat för att gemensamt försöka en attack mot Nako och Sumdo i övre Kinnaur på väg till Spiti, där de alla försvunnit i översvämningskatastroferna, så att jag aldrig hört något från dem igen, förrän här i Dharamsala 15 månader senare, när Maurice plötsligt dök upp, den sjuke irländaren från Lama Dhabas kafé i Sangla! Det blev ett desto kärare återseende. Han hade aldrig lyckats bli frisk igen under hela resten av den resan, men nu var han på en ny resa för en konferens i Haridwartrakten, som han tagit ledigt från under några dagar till Dharamsala, där jag just då inledde min nya resa! Vilka vänner man har i Himalaya, och de dyker alltid upp igen när man som allra minst anar det!

3. Goda nyheter i Rishikesh.

Man drogs liksom genast in i en cirkus av socialt liv i Dharamsala då vänner genast infann sig överallt. Det var inte bara Johannes och kanadensarna och Maurice, som jag fick mycket att göra med de närmaste dagarna, utan även ett antal andra både namngivna och okända, från ett mycket ungt par från Lucca, som genast inbjöd mig dit, till engelsmän, fransmän, tyskar och till och med en svensk.

Maurice var i Indien för en konferens medan hans fru var hemma och väntade barn till någon gång i mitten av januari, så det var ett spännande ögonblick av deras liv för närvarande. Vi hade ju förlorat kontakten med varandra då nästan genast i Sangla i övre Kinnaur, när alla ens reskamrater försvann i den allmänna syndafloden. Hans fru var spansk medan han var irländare, men de bodde i Cadiz och var båda lärare och utomordentligt sympatiska. Sista dagen följde Maurice med mig upp till Triund men blev efter och tappade bort vägen. Tyvärr måste jag checka ut från mitt rum före tolv, jag kunde därför inte invänta honom, när han aldrig kom fram förstod jag att något hänt, och på vägen ner fann vi varandra igen. Då hade han återfunnit vägen, och han kunde sedan i lugn och ro njuta uppe vid Triund utan att vara stressad som jag.

Det var på min andra dags bergsbestigning jag stötte ihop med Johan från Stockholm, som just blivit färdig läkare och skulle flytta till Skövde. Han dök upp bakom mig mellan Triund och Snowline Café och hann ifatt mig. Han talade en utmärkt engelska, så det dröjde ett slag innan vi kom under fund med att vi båda var svenskar. Han fortsatte sedan upp till passet mot Chamba medan en sådan klättring inte var lämplig för mina sandaler, varför jag vände tillbaka. Tyvärr återsåg jag honom aldrig mer, så jag fick aldrig veta om han kom välbehållen ner från passet igen eller om han blev på andra sidan. Han var utomordentlig kultiverad och sympatisk och verkligen en god representant för svenskheten i Indien.

Det förekom minst sex italienare på mitt *'Green Hotel'* när jag kom dit, men de skingrades snabbt medan bara det unga paret från Lucca blev kvar. Vi blev genast mycket goda vänner, och jag ser fram emot att infria deras inbjudan nästa gång jag kommer till Italien, vilket väl blir mot påsksåsongen.

Johannes ville träffa mig på nytt i Darjeeling innan jag eventuellt försvann in i Nepal, varför han hade för avsikt att ge sig dit före mig. Ali Baba intervjuade jag om situationerna både i Nepal och Kashmir. Han menade att den indiska sidan knappast hade berörts av jordbävningen. 1500 hade meddelats saknade i det indiska gränsområdet mot Pakistan medan Pakistan hade rapporterat 80,000 döda. Många på den indiska sidan såg jordbävningen som en straffdom över Pakistan för dess ockupation av en tredjedel av Kashmir med våld. Också rapporterna om problem och våldsamheter i Nepal menade Ali Baba att var överdrivna. Det förekom på sin höjd demonstrationer och lokala skärmytslingar medan turister inte hade några som helst problem, menade Ali Baba. Men Shekhar i Kathmandu hade ännu inte besvarat mitt senaste mail.

Efter tre dagars intensivt socialt liv i Dharamsala var det naturligtvis som alltid svårt och melankoliskt att behöva lämna det. På min buss till Dehra Dun fanns det bara en annan västerlänning, en ung israel som talade dåligt engelska och som var helt ny i Indien – han hade aldrig varit i Rishikesh förut. Han blev irriterad över den långsamma färden, som enligt hans information skulle ha tagit 10 timmar men som tog 14. Framme i Dehra Dun imponerades jag av den stora nya bussterminalen utanför staden, som var lika välorganiserad och lätt att hitta i som den gamla hade varit omöjlig. Jag fann genast min Rishikeshbuss medan israelen hade försvunnit. För första gången under hela resan(s hittills sex dagar) var jag därmed helt fri från alla västerlänningar och njöt av det till fullo.

Mitt smultronställe i Rishikesh var lika fridfullt och ljuvligt som vanligt med sin stora idealiska trädgård, och jag kunde lugnt slappna av med kall dusch och en kanna te med några paranthas och njuta av egentligen resans första riktiga semesterdag. Ingen stressade mig längre när jag lyckats lämna alla västerlänningar bakom mig.

Det enda som stressade mig var den annalkande Diwalihögtiden, årets största hinduiska helg som var en ljusfest utan like och en sorts klimax på skördetiden. Den skulle inträffa med hela sin fullhet på tisdag, jag hade lekt med tanken att eventuellt

uppleva den i Rishikesh, men nu var det söndag, det smälldes redan med fyrverkerier och stressiga smällare, och min strategi tidigare år hade varit att helst befinna mig på ett så lugnt och avlägset ställe som möjligt när hela Indien smällde av. Så jag bestämde mig för att snarast möjligt ta bussen upp till Joshimath och övervintra Diwaliterrorn där helst högst uppe bland bergen.

Det blev alltså inte mycket vila i Rishikesh, bara en lång och lugn skön eftermiddag i smäktande värme och stillhet under ändlösa promenader bland alla ghaten på andra sidan Ganges intill den i skönhet smältande solnedgången – och därpå en avskedsmiddag som dagens första måltid. Tidigare hade jag alltid kunnat intaga omeletter i Rishikesh, men nu hade staden renodlat sin vegetarianism så långt att jag inte kunde hitta ett hönsägg i hela staden. Detta var ett helt nytt fenomen. Annars var allting sig likt i den gudomligt sköna och heligt trivsamma, rena och friska staden Rishikesh. Det enda som hade blivit värre var trafiken.

Den första bussen till Joshimath skulle avgå klockan 3.30 på morgonen. Sedan skulle det gå flera andra klockan 4, halv 5 och den sista 6, så man skulle väl åtminstone hinna till någon av dem hur sent man än gick och lade sig och hur hårt man än sov hur trött man än var efter föregående natts 14 timmar på bussen.

Emellertid nåddes jag av en god nyhet i Rishikesh. Shekhar hade svarat på mitt mail och haft en hel del intressant att berätta, framför allt att maoisterna förkunnat en ensidig vapenvila för tre månader fram till valen i februari. Han var redo att ta emot mig, så det var bara att utan vidare räkna in Nepal i programmet, där nu tydligen alla dörrar stod öppna utan reservationer tills vidare.

4. Kalldusch i Joshimath.

Fastän man infann sig hyggligt i god tid före bussens avfärd klockan 03.30 på morgonen blev det en timmes nervpirrande väntan innan den äntligen kom iväg. Man mindes ju hur det varit en annan gång här i Rishikesh, när Joshimathbussen aldrig kom iväg på sin episka 25-milaresa upp till det högsta och djupaste Himalaya i Garwhal, utan bara väntade och väntade och slutligen övergavs mitt i staden efter att ha visat sig kaputt, varvid man fick världens sämsta sittplats längst bak på en annan buss i stället. Nu gick det inte så illa den här gången, utan resan blev till fullo njutbar med alla erforderliga pauser för te och återhämtning i Devprayag, Rudraprayag, Karanprayag och Piplikot under den kanske mest fantastiska bussresa man kan göra i Indien uppför Aliknanda, Ganges bästa biflod och mycket vackrare än själva Ganges, som ju numera är förstört av den härresande dammen vid Tehri, som vid fall av en jordbävning kan innebära bortsopandet av hela Rishikesh. Dammen kallas säker, men en damm är bara säker tills den brister. Ingen damm är säkrare än så, hur megagigantisk den än må vara. Resan tog tio och en halv timmar, det var tämligen normalt, så målet nåddes klockan tre. Första gången jag gjorde denna resa 1995 hade vi kommit fram i skymningen efter fem. Detta var nu sjunde gången, och det var exakt samma överväldigande skådespel igen som första gången, när bussen gradvis klättrar upp för högre och högre kullar med ständigt djupare avgrunder under de ständigt allt smalare klippvägarna.

Emellertid hade det regnat på vägen, och moln skymde horisonten mot Gangotri i nordväst, där Ganges källor låg. Kedarnathbergen var troligen drabbade av massiva snöfall redan. Jag fann genast mitt gamla hotell, där tyvärr stora förändringar hade ägt rum. Min gamle värd fanns inte där och inte hans son heller, utan stället sköttes i stället av två unga gossar som inte förstod mycket engelska. Tyvärr kom jag därigenom inte att känna mig riktigt hemma längre i mitt gamla hotell.

Efter en timme i Joshimath började det regna. Joshimath är något av det mest vilt romantiska man kan tänka sig i Himalaya, och blir det då dåligt väder där blir det

ganska skräckinjagande. Sådant hade jag upplevat förut där men hade dock haft tur de båda senaste besöken. Jag intervjuade en lokal expert om saken som berättade, att vädret hade varit gott tills nu, medan man nu omöjligt mera kunde förutsäga hur det skulle bli. Det var bara att hoppas att kallduschen skulle bli övergående. Eller skulle man få vänja sig vid att för resten av resan få ha 15 grader på rummet?

Ändå sov jag riktigt gott tills man plötsligt vaknade med ett ryck mitt i strålande solsken klockan 7 på morgonen. Det var dags att genast sticka upp till Auli. Emellertid skulle detta inte bli utan vissa komplikationer.

Jag hade inte vandrat upp till Auli på många år, och denna morgonens solsken verkade tämligen instabilt. Genast trasslade jag in mig i ett militärt område och rev sönder byxorna på en taggtråd lömskt dold i buskarna, som också rev upp knäet. Naturligtvis kunde jag sedan inte hitta ut ur militärområdet och ville ogärna gå på lömskt gömda taggtrådar och minor igen. Jag upptäckte till min lycka en soldat som tog hjärtligt väl hand om mig, bjöd på te och en hel frukost. Sedan hade han vänligheten att visa mig ett lämpligt håll i taggtrådsstängslet att krypa ut ur med bibehållna byxor och kroppsdelar den här gången.

Det tog två timmar att gå upp till Auli (3000m), och än så länge höll vädret, så jag fortsatte vidare upp genom skogen till det gamla lilla templet och vidare ut över gräskullarna mot toppen, men då tog orken slut. 50 meter från toppen måste jag vända, i synnerhet då det började blåsa isande nordliga vindar som drog med sig svarta olycksbådande moln från norr. Det var bara att vända illa kvickt.

Tillbaka i Auli var klockan redan halv ett, men nu kunde man äntligen få sig en kopp te där. Närvarande var också en trevlig familj från Calcutta, där mannen var i Indiens flygvapen och hade bott tre år i Ladakh, så vi hade mycket att tala om, innan jag måste fortsätta.

Benen tog naturligtvis slut på vägen ner. Dessutom hamnade jag återigen i det hopplösa militärlägre, som tydligen omfattade halva stadsytan, den här gången utan att hitta ut. Det var bara att gå runt runt och upp och ner i det oändliga, tills man slutligen hittade en idiot på vägen som visade mig fel väg varpå jag tog motsatta vägen och genast hittade ut. Då var klockan halv 3, och stormen var i överhängande antåg.

För första gången på sju år nådde jag alltså inte toppen, men det hade jag heller inte gjort senast jag gått hela vägen och tvingats stanna på grund av snö. Nu kom jag dock längre. Även nu förekom det snö, men inte heltäckande och inte förrän över 3300 meter. Så fort solen gick i moln blev det svinkallt, varför man måste trä på handskar och strumpor, som man dock kunde ta av sig igen på vägen ner till Joshimath på bara 1800 meter. Det blev alltså en *trek* på sju timmar med en höjdskillnad på minst 1500 meter och fullt jämförbar med min svåraste dag i Dharamsala upp till snögränsen.

Tillbaka nere i Joshimath gällde det att få sig en lunch, och jag hade beslutat satsa på mitt hotells kök. De stackars pojkar där producerade en tallrik buryani (min älsklings-risotto) kryddad med chili intill oätlighet. Det gick inte att få ner mer än två tuggor. Sedan var hela innanmätet övertänt. Det var totalt fiasko.

Ösregnet kom sedan som på beställning, och temperaturen sjönk till 10 grader. Det var bara att trösta sig med te och min redan på upphällningen varande Martiniflaska.

Detta var den stora Diwalidagen, och traktens stackars pojkar gjorde det bästa av saken med fyrverkerier och smällare i ösregn. Det var nästan lite grann som att sitta i första världskrigets skyttegravar i hållande regn under pågående offensiver.

Ändå hade jag firat Diwali på rätt sätt genom att bege mig så långt från civilisationen som möjligt, där det uppe bland snöfältena bortom Auli hade rått en fullständig frid. Även mina vänner från Calcutta hade bara rest hela vägen till Joshimath för att slippa Diwaliexcesserna i Indiens tätast befolkade storstad.

5. Chock i Kausani.

Diwalislaget pågick hela natten. Man undrade i sitt stilla sinne hur många hinduer denna natt skulle få men för livet genom dålig hantering av fyrverkeripjäser av dålig kvalitet och smällare som exploderade i händerna, brann av för tidigt, träffade folk i ansiktet eller satte eld på damers slöjtunna kläder. Skulle siffran bli femsiffrig eller sexsiffrig? Det skulle naturligtvis som alltid i Indien icke föras någon olycksstatistik. De som strök med fick stryka med på eget ansvar.

Summan av Joshimath blev därmed rena krigsskulden. Allting var på tok. Vädret sket sig, så att det blev 11 grader på mitt hotellrum, när jag beställde en middag där blev det rena giftstuvningen på mest bara chili, de unga pojkarna i direktionen kunde mycket dålig engelska och missförstod allt, så att jag när jag skulle lämna hotellet fyra på morgonen och enkom utbett mig om att en grind skulle hållas olåst, så att jag kunde slippa ut, och de beredvilligt och vänligt svarat ja på allt, så var icke desto mindre båda grindarna låsta med hänglås till morgonen, så att jag inte hade annat val än att klättra över och hoppa ner från muren med livet som insats. Aldrig hade jag upplevt Joshimath vildare, kallare eller svårare.

Ändå var det inget fel på personalen. Det var unga kända gossar av enbart vänlighet och den bästa vilja i världen. De var bara dåliga på engelska. Det är alltid kritiskt med värdskapsskifte. Mina gamla värdar på Shailja hade varit perfekta medan dessa unga pojkar helt saknade erfarenhet.

Emellertid gick lyckligtvis den 193 km långa resan till Kausani med tre byten och över Garwhals svåraste vägpassagerer smidigt till, och jag nådde fram efter bara 10 timmar. Den första bussen var det inga problem med, i Karanprayag hoppade jag nästan på en buss till Ranikhet när det dök upp en jeep till Gwaldam med idealisk chaufför, som körde både försiktigt och effektivt, fastän jeepen ibland tyngdes av 14 fullvuxna passagerare. I Gwaldam hade jag turen att genast få en jeep vidare till Garur, där den sista bussen snällt stod och väntade, som jag genast kunde hoppa på. Ovädret över Joshimath hade återgett mig det panikartade syndromet "fruktan för bortspolade vägar", men ehuru tillknycklade och uppbrutna fungerade vägarna ända fram.

När jag steg av i Kausani möttes jag genast av en gammal vän, samma trotjänare hos hotell Uttarakhand som tog emot mig redan första gången 1995. Mycket hade hänt sedan dess. Då hade det billigaste rummet kostat 50 rupier, nu kostade det 550 och hade försetts med varmdusch och television, något otänkbart i Kausani för tio år sedan. Denna totala dekadens chockerade mig, och jag kände mest för att vända mig till ett annat hotell genast. Min vän var dock resonabel, och sista priset slutade på 250. Det visade sig sedan att varmvattnet i det rum jag fick, nummer 1, inte fungerade, så det blev en ännu kallare välkomstdusch än i självaste Joshimath. (Det kunde jag dock använda som argument för att få ner priset ytterligare, då prospektet faktiskt lovade varmt vatten åtminstone från 7 till 22, – enligt ett annat prospekt dygnet runt.)

Jag var likväl tvungen att stanna två nätter i Kausani för att äntligen unna mig en dags vila, den första för resan. Jag hade sprungit väl hårt i bergen och ådragit mig en hälsenssträckning och ett öppet skavsår, så att jag inte mer kunde gå utan att halta svårt. Det var bara att tvinga mig till att ta det lugnt och njuta av solen och skönheten och lugnet i Kausani, som dock den tilltagande kommersialiseringen hotade att förinta helt och hållet. Under kvällen dånade televisionerna i angränsande rum medan Calcuttaturisterna skrålade för fulla muggar, särskilt damerna, som lät som en öronbedövande hönsgränd. Några av damerna hade obeskrivligt höga röster som

hördes vit och brett över hela kontoret på en lokal rotvältska som mest lät som kacklande kalkoner.

Kausani blev därmed något av en krispunkt. Den förödande kommersialiseringens vulgarisering av det ljuvliga Kausani berövade en nästan lusten att återvända hit mer, så att det kändes som att denna resa var den sista man gjorde av det här slaget i Uttaranchal.

Nästa morgon for jag åstad till Ranikhet, och det var ett lyft, då jag aldrig hade varit där förut. Bussresan dit tog bara fyra timmar fastän det bara var fem mil dit, ty allting inträffade på bussen. Det var en riktig skumpabuss som fick damerna att spy högröstat ut genom fönstren hela vägen, som mest bestod av försåtliga hål och egendomligt onödiga farthinder, så dålig som vägen var. I sina fina högtidssarees var damernas demonstrativa ulkanden hängande halvvägs ut genom fönstren hela vägen nästan tokroliga genom sin absurda överdrivenhet. Plötsligt stannade bussen mitt i vägen, och alla passagerarna rände ut, som om bussen skulle explodera. Lyckligtvis gjorde den inte det. Stoppet gällde ett mycket litet lokalt sanktuarium som alla skulle ut och pussa och lägga en slant till och märka sig i pannan med. Sådant är vanligt i Indien. Lika snabbt och energiskt fyllde de bussen genast efteråt igen. Den var naturligtvis proppfull hela vägen med trängsel även i gången.

Värre var det att ena framhjulet plötsligt halkade ur sin axel. Det blev en timmes reparation på vägen, lyckligtvis vid ett testall. Därför tog den korta resan så lång tid. Priset var 50 rupier (10 kronor).

Ranikhet blev en glad överraskning. Det var ett trevligt ställe berömt för sin utsikt, men ehuru man inte såg ett enda berg för det dålig vädret i norr (det måste ha regnat och snöat dagligen i Joshimath ända sedan jag varit där) var det väl värt ett besök för sitt gemyt ändå om dock knappast mer än för en dag. Jag raggades från busshållplatsen till ett gammaldags trevligt hotell som hette Rajdeep med restaurang och terrass mot den myllrande basaren. Där kunde man njuta med te som serverades kannvis.

Man hade snart gått runt hela staden, som hade drygt 20,000 invånare, och kunde sedan ta det lugnt med återhämtning i restauranger och testall för resten av dagen medan man bara kunde trivas trots bara 14 grader på rummet. Ranikhet ligger lika högt som Kausani och lika långt från Kausani som Almora. Ranikhet blev därmed en idealisk mellanlandning mellan Kausani och Almora, vart jag ämnade fara vidare i morgon.

6. Fullt upp i Almora

Det var inte så lätt att lämna Ranikhet som jag trodde. Jag satsade på bussen klockan 10 och passade före det på att bese resten av staden. Hela övre delen av staden består av en vidsträckt park där postkontoret utgör centrum medan andra byggnader, såsom hotell och bostäder, villor och militärklubbar, ligger kringspredda i parken. Ranikhet är tillhållet för Kumaonregementet, varför hela staden är militärområde. Allt är exemplariskt väl skött, så att hela staden, alltså parken, är som en botanisk trädgård. Detta ger hela staden en unik prägel av fridsamhet, fastän det är en militärstad, som man svårigen finner någon annanstans.

Klockan 10 satte jag mig i bussen. Halv 11 bestämde chauffören att den inte skulle köra, då det var för få passagerare. I stället raggades jag upp av en jeep, som också var svårfylld. Klockan 11 bestämde chauffören sig för att inte köra till Almora. Vi fyra som behövde komma dit fick finna en annan jeep. Vi fann en annan jeep. Efter en halvtimme bestämde sig även den jeepen för att inställa sin framfart. Vi blev tillsagda att ta bussen i stället.

Just då hade det faktiskt kommit in en ny buss som skulle till Almora. När jag satte mig i den klockan 12 tänkte jag, att om denna också inställs stannar jag kvar i Ranikhet. Men den fylldes faktiskt och körde iväg men oändligt långsamt.

På halva vägen blev det dessutom ett rastuppehåll på en halv timme för te. Det betydde, att man inte kom fram till Almora förrän klockan 3. Därmed hade bussresan på 4 mil tagit 5 timmar, från det ögonblick jag lämnat hotellet.

Ranikhet hade den morgonen uppvisat det bästa vädret sedan jag lämnat Dharamsala. Alla bergen framträdde tydligt i strålände klarhet. Det var nu man skulle ha varit i Joshimath och Kausani. Det varma vädret var nästan som ett hån mot vad man hade gått igenom.

I Almora fann jag till min glädje mitt gamla anrika hotell Kailash fortfarande oföränderligt i samma skick som från 40-talet med den 87-årige ägaren herr Shah vid oförminskad vigör och lika alert som alltid. Inget hade kunnat glädja mig mera.

Min vän herr Kandpal hade ändrat sin affärsverksamhet något, så att han nu mest sålde konfekt igen. Vi hade en gedigen pratstund i vanlig ordning, men magen skrek på mat efter den påfrestande femtimmarsresan.

Jag försökte söka upp det underbara ställe där jag tillbringat en så angenäm eftermiddag med det unga österrikiska paret som skulle bli trädgårdsarkitekter för två år sedan, och efter en gedigen men underbar vandring kom jag rakt på stället, som hette *Pugmark*. Ägaren kände inte igen mig, men jag kände igen honom. Det var fortfarande vackert och varmt, och på terrassen ovanpå kunde jag njuta av en fullödig lunch med tomatsoppa, *parantha* och te. Som sällskap hade jag ställets enda andra gäst, en ung engelska från London, som också kom till Indien bara för att vandra i bergen. Vi hade mycket gemensamt, och vi tillbringade där resten av den underbara och minnesrika eftermiddagen, innan jag måste gå ner igen till herr Kandpal, som lovat bjuda mig på te. Fastän jag kommit så försenad fram till Almora hann jag med hela programmet. Allt klaffade, och alla gamla vänner och ställen fanns kvar.

Dessutom ankom till Kailash till kvällen ingen mindre än Paul Patrick Cullen från Irland, bildkonstnär verksam i Köpenhamn. Han visste allt om Indien då han regelbundet rest omkring i landet sedan 1984. Hans nuvarande vistelse skulle omfatta fem månader. Likväl hade han bara allt som allt gjort 14 indiska resor medan denna var min sjuttonde, så vi stod på mer eller mindre samma nivå. Detta bäddade för intressanta samtal och diskussioner för resten av kvällen.

Hos mr Shah på Kailash bodde också en fransk familj med fyra barn. Jag hoppades få se dem till middagen, men det blev inget av med det. En ung israeliska bodde också där, men hon tålde varken ris eller något gjort med mjöl, så hon kunde nästan inte äta någonting. Hon kände sig ensam och siktade på att söka upp andra israeler vid Kesaar Devi, där, som Paul sade, alla drogrökare höll till.

Pauls syn på Indien var en irländares – allt var engelsmännens fel, ingen hade gjort mer skada där än de, de hade avsiktligt vållat alla Indiens hungerkatastrofer (liksom Irlands), de hade utsugit Indien och förintat hela dess kultur med att uppbära de skatter som tidigare maharadjorna uppburit och därmed avlivat alla musiker, konstnärer, poeter och diktare, då engelsmännens enda intresse i Indien hade varit att tjäna pengar. Naturligtvis hade han delvis rätt, men hans syn var dock ganska vinklad och ensidigt irländsk. Engelsmännen hade inte etablerat sig som dominerande makt i Indien förrän under 1700-talet. Före dem hade fransmännen försökt lägga det under sig och före dem portugiserna, och före dem hade muslimerna förstört alla tempel i hela norra Indien för att tvångsinföra islam. Något sådant hade engelsmännen aldrig gjort som respektfullt vägrat ha något att göra med Indiens religioner. Engelsmännen hade lyckats sammanföra hela Indien med Ceylon, Pakistan, Burma och Kashmir till en enhet, varmed Indien hade kunnat organiseras och bringas sin bästa och stabilaste ordning sedan kung Ashokas tid två århundraden före Kristus. Engelsmännen hade byggt vägar och broar och järnvägar

över hela Indien och infört en fungerande enhetlig administration med rättsväsen, lag och ordning och slutligen kunnat lämna ifrån sig världens största fungerande demokrati, som hållit sedan dess. Kort sagt, allt vad engelsmännen gjort i Indien var inte helt fel. Som alltid när det gäller stormakters dominans hade denna varit på gott och ont, och man kan aldrig ensidigt framhäva bara medaljens baksida.

Jag försvarade inte engelsmännen mot honom, men mr Shah gjorde det energiskt, som dock varit aktiv politiker och filantrop i Indien sedan självständigheten och som med en viss erfarenhet kunde hävda att Indien var tryggare och bättre ordnat under engelsmännens tid. I egenskap av hindu med 60 års erfarenhet av Indiens politik och problem var han som auktoritet ovedersäglig.

Däremot kunde jag ge Paul mera rätt i hans syn på de monoteistiska religionerna judendom, kristendom och islam som absurda och psykotiska medan både hinduismen och buddhismen då var mera mänskliga, rimliga och rationella. Jag föredrog buddhismen som filosofi mot alla andra religioner och menade, att om buddhismen var en religion var det den enda religionen som var helt fri från vidskepelse.

I anslutning till detta måste jag dock fälla en vemodig betraktelse. Engelsmännens kyrkor står kvar i Indien men är av naturliga skäl på tillbakagång. Det fanns tre kyrkor i Ranikhet av vilka två var omgjorda till väverier. Den tredje var katolsk men verkade övergiven – den var låst och svårtillgänglig, och inga anslag tillkännagav någon gudstjänstordning. I Manali hade jag sett den engelska kyrkogården begravas levande under slumbaracker. Även i Almora fanns en gammal kyrka, men även den verkade övergiven och mossbelupen ehuru alla fönster var hela. Det kanske fanns en anglikansk församling men säkert inga präster.

Det brukade finnas ett klocktorn i Almora som engelsmännen byggde 1849 och som bar som devis: "Arbeta som om du levde för evigt, men dyrka livet som om du skulle dö idag." (fri översättning av: "*Work as if thou hadst to live for aye, Worship as if thou wert to die today.*") Klocktornet är rivet och ersatt av ett annat enklare utan devis, där det bara står en tillägnan till folket i Almora 1971. Men mr Shah har i sitt hotell Kailash satt upp den gamla brittiska devisen.

Det är patetiskt att de västerlänningar som kommer till Almora idag (och över huvud taget till Indien) mest har rykte om sig att de kommer för att droga sig. Det hör till normaliteten att en västerlänning (som inte är för gammal) knappast kan visa sig i Indien utan att bli erbjuden hasch. Det är ännu mera markant i Nepal. I Almora håller en västerländsk koloni till uppe vid Kesaar Devi, ett berg med ett tempel dit Swami Vivekananda (1863-1902), teosofernas indiske gunstling, brukade komma för att meditera. Kullen har rykte om sig av att vara ett andligt kraftcentrum. Dock upptäckte Timothy Leary på 60-talet den rikliga förekomsten av vild och god hasch omkring Almora, varefter det bildades en bestående hippiekoloni här, precis som kring Manali. Kort sagt, det var bättre ordning på engelsmännens tid.

7. Skadeslös i Naini Tal trots allt.

Lyckligtvis gick inte temperaturen under 14 grader i mitt rum i gamla spökslottet *Hotel Alps*, varför det var förhållandevis varmt i Naini Tal. Det vackra vädret tycktes hålla i sig, och till min förvåning hade jag lyckats hålla min budget (400 rupier per dag), varför min ekonomi var god trots alla extravaganser och oförutsedda utgifter i form av drastiskt ökade levnadskostnader i Indien (särskilt i Kausani) och jag hade marginaler. Det var bara att försöka fortsätta hålla stilen, men Darjeeling och Sikkim har brukat vara dyrare än Garwhal och Kumaon.

När jag begav mig upp till China Peak i soluppgången stötte jag ihop med ett engelskt par av äldre datum som också var på väg upp. De var fågelskådare och

hade hela kamerautrustningen med sig, varför de stannade var femte eller tionde minut för att fotografera. Det säger sig självt att de fortfarande var på väg upp när jag var på väg ner. De hade blivit mycket svårt chockade av tillståndet i Delhi med skräp och tiggare överallt. Delhi var trots saneringen för några år sedan fortfarande världens kanske skitigaste stad.

På strandpromenaden råkade jag sedan stöta samman med ett svenskt par från Göteborg, mina första svenskar sedan Johan i Dharamsala. De hade tre månader på sig i Indien och skulle fira julen på Andamanerna, som de inte visste att hade varit en dansk koloni tills den danska flottan förstördes under Napoleonkrigen 1807 (Danmark hade oturen att stå på fel sida) och danskarna tvingades sälja av sina Andamaner. Det hade varit roligt om de haft kvar dem ännu idag. Även på Indiens östkust hade Danmark två kolonier, och deras bevarade namn lär erinra om den tiden ännu idag.

Vi hade sedan en underbar middag tillsammans på anrika Negi, som de var mycket nöjda med. Alicia är göteborgare och född och uppvuxen i Linnéstaden men studerar nu till läkare i Umeå. Stefan är butiksföreståndare i Ale men bor i Högsbo. De var i Indien för första gången och hade trekkat i Sikkim tillsammans med gamla scouter omkring i Yuksomområdet utmed gränsen till Nepal. De hade också varit i Varanasi men inte trivts lika bra där. Hon hade köpt en T-shirt med det klara budskapet: *"No beggars, no backshish, no smoke, no hashish, no problem."* De rådfrågade mig om vad de borde besöka i Indien, och jag rekommenderade varmast Simla, Manali och Dharamsala. Först skulle de emellertid till Rishikesh. Det var möjligt, om jag återkom till Dharamsala mot slutet av november, att vi kunde återses där.

Vid bordet bredvid satt en tysk och fransyska som talade spanska med varandra och bodde i Mexico, närmare bestämt i Chiapas, där de planerade att grunda en grön ashramliknande koloni, varför de reste omkring i hela Indien och samlade intryck från alla heliga platser. De var mycket hjärtliga och optimistiska fastän ingenting av deras projekt än så länge hade materialiserats, men den goda viljan var desto bättre.

Därmed var i princip första delen av resan över, och det var bara att förnedra sig med att bege sig ner från bergen till slättlandet igen. Nästa etapp skulle bli den långa resan med tåg till Siliguri och Darjeling, och där väntade ett problem. Jag hade fått biljett från Kathgodam till Barauni, där jag måste byta, men hamnat på en väntelista för att få plats på tåget vidare därifrån. På två dagar hade jag åkt upp två platser på väntelistan, från 30-e till 28-e plats. Det bådade inte gott. I Kathgodam försökte jag förgäves åtminstone få en andra-klass-biljett utan plats från Barauni till Siliguri, bara för att vara säker på att hamna med det tåget, men att få den biljetten var inte möjligt i Kathgodam. Den kunde bara skaffas i Barauni, där jag skulle byta tåg fem på morgonen. Vilket biljettkontor var öppet där då? Situationen var mycket olustig.

Summan av olustigheter hade därmed tornat upp sig under hela resan. Det började med chockprishöjningen i Kausani, där man ställdes inför att Indien plötsligt inte längre var billigt. I Kausani inträffade också den stora sänglusattacken – jag hade skrapat loppbett sedan dess på båda benen, och vem som helst kan få nog av Indien av att bara skrapa loppbett och myggbett. I Joshimath råkade jag ut för den dolda taggtråden som skar sönder min byxor och skar upp mitt knä. Taggtråden är en av de mest vidrigt fåfänga av alla uppfinningar, då den alltid kan klippas ner och göras håll i. Det var det amerikanska inbördeskriget som producerade detta effektiva medel till att bara djävlas med. Ovädret över Joshimath och Kausani hade man bättre kunnat klara än ovanstående plågakatalog.

Det engelska paret i Naini Tal, som klättrat upp till Naini Peak (2640 meter) bara för att få fotografera fåglar hade i synnerhet upprörts över Indiens smutsighet, då hinduerna helt ansvarslöst tycks slänga vilket skräp som helst var som helst. Till och med uppe på toppen av Naini Peak låg det utspridda tömda plastflaskor och plastpåsar och karamellpapper. Detta är det mest upprörande och nedslående med

Indien, att hinduerna, ett av världens äldsta kulturfolk med dess äldsta alltjämt levande religion, är så totalt nonchalanta och ansvarslösa när det gäller miljöförstörelsen av deras eget land.

De äldsta Vedaskrifterna kan ganska säkert dateras till cirka 1900 före Kristus, alltså mer än tusen år före de homeriska dikterna och 700 år före de äldsta böckerna i Bibeln. Dateringen är ganska säker genom att floden Saraswati, som torkade ut ungefär 1900 före vår tideräkning, beskrivs i Veda som en levande flod, samt genom astrologiska-astronomiska uppgifter i Veda. Har då hinduerna varit ett kulturfolk i 4000 år och inte lärt sig att ta bättre ansvar för den enda jord vi lever på?

8. Korsvägen till Darjeeling - det plomberade tåget

Det är alltid med hjärtat i halsgropen och en hög grad av nervositet som man ger sig i kast med den minst 36 timmar långa tågresan från Naini Tal till Darjeeling med obligatoriskt tågbyte i Barauni mitt i natten i en avkrok av Bihar, och de onda föroringarna besannas alltid. Nervositeten blev extra spänd denna gång genom att jag inte fick biljett för fortsättningsresan från Barauni till Siliguri. Den mer än dygnslånga resan till Barauni var klar, men för den sista etappen hade jag bara fått en färdbiljett utan ens sittplats och blivit placerad på en oändlig väntelista för en sådan...

Den första prövningen på resan infann sig genast. Natten var svinkall, och det fanns ingen värme på tåget. Man riskerade alltså att frysa ihjäl om man inte bytlade in sig i alla sina kläder och sockor om man alls skulle kunna sova. Ändå frös man.

Likväl färdades tåget snabbt, och för en gångs skull tycktes det inte bli några förseningar. Tåget var halvfullt fram till Gorakhpur, där den stora passagerarinvasionen kom. Sedan var det färdigt. Hela resten av resan genom Hindustan förblev tillvaron i tåget outhärdlig genom den massiva trängseln, där många till och med fick stå upp. Den kritiska punkten Barauni skulle tåget nå omkring midnatt.

Den överdrivna trängseln berodde på att folk fortfarande reste hysteriskt över hela Indien efter Diwalihögtiden, som ju bara tagit slut för några dagar sedan. När jag upplevt Diwali i Kausani 1997 hade jag sedan hamnat mitt i den värsta folkrusningen på tågen och blivit utkastad i Bareilly (då jag inte kunnat få sittplatsbiljett), fått ta mig med buss till Lucknow och där fått tränga mig in med våld på ett överfullt tåg för att åtminstone få plats på golvet. Ungefär så såg situationen inte ut att kunna bli mycket bättre än denna gång.

Hundra tusen människor klev av tåget med mig i Barauni för att byta till det tåg som jag skulle med. Ej heller detta tåg, gamla pålitliga "*North East Express*" mellan Delhi och Guahati, var försenat, varför man åtminstone slapp vänta på det länge i natten. Det ankom halv ett och utgjorde höjden av avskräckande exempel - vagnarna var så proppfulla med folk att man måste tro de kunde brista. Åtminstone måste man starkt tvivla på att de skulle kunna hålla samman. Inte en dvärg eller en pygmé kunde baxas in i detta tåg. Så behöll tåget också för säkerhets skull alla dörrar låsta inifrån. Det var alltså i praktiken plomberat.

Liksom alla de andra hundra tusen passagerarna som desperat bara måste vidare försökte man ändå med vagn efter vagn och följde tåget i hela dess längd, men om någon enda dörr var öppen var den blockerad av tjugo människor som satt och trängdes i utrymmet innanför dörren. Til slut hittade jag dock en dörr som faktiskt lämnade en möjlighet att få komma in i vagnen. Jag tog chansen genast, kom in så långt jag kunde och satte mig på golvet. Jag hade åtminstone kommit på tåget.

En vänlig själ tilltalade mig på engelska. Efter någon kort konversation, varur det framgick att jag var svensk, bad han mig stiga upp och följa honom. Naturligtvis följde jag honom. Om någon erbjöd en chans i detta taskiga läge så tog man den.

Överallt i gångarna låg folk huller om buller om varandra, och varenda sittplats och liggplats var fylld av det dubbla eller tredubbla antal som den var avsedd för, men min vägvisare banade väg genom detta totala kaos genom vagn efter vagn. Längst bort i den tredje vagnen visade det sig att han hade en plats och en extra plats bredvid sig, som han anvisade mig. Alla dessa tre vagnar vi klättrat oss igenom hade alltså varit plomberade utifrån, och han gav mig en sittplats i den bortersta av dem.

När vi äntligen kommit till ro kunde vi fortsätta vår konversation. Eftersom jag var svensk undrade han om jag kände Angelica Rosenström. Nej, jag kände ingen Angelica Rosenström. Vem var Angelica Rosenström? Det var svenskan som hade suttit bredvid honom och som hade måst byta tåg (då hon hade platsreservation på ett annat tåg) varför han hade hjälpt henne ur tåget med att bana väg för henne fram till den enda dörr som öppnats fyra vagnar längre bort. När hon väl sluppit ut ur denna överbelastade sardinburk hade jag dykt upp i vagnen och visat mig komma från samma land. Alltså tog han hand om mig som han tagit hand om henne.

Scenen där inne i vagnen i denna övermättade trängsel var fullständigt obeskrivlig och kan aldrig återges i ord eller bild eller teater då den överträffade alla komedier och farser. Mitt i alltsammans stack en gubbe upp huvudet ur en hög av bagage som begravt honom där han legat och sovit på golvet. Han tog helt lugnt någon resväska till huvudkudde och var nöjd med att ligga kvar. Han kunde ändå inte resa sig. Vid varje station uppstod det rusning bland alla de passagerare som skulle stiga av, det var ett hundratal vid varje station, som då fick panik om de inte skulle hinna tränga sig fram till utgången innan tåget satte av igen. Alla dessa panikresande passagerare skulle ha med hela sitt skrymmande bagage i form av kappsäckar och koffertar, ryggsäckar och kartonger, så att de alla ideligen snubblade över varandra i dessa av trängsel redan överfulla gångar. En sådan kartong gick inte ut genom en dörringång. Den var för stor. Frågan är hur de hade fått in den. Och mitt i allt detta uppenbarade sig en indisk transvestit, den första jag har sett, orakad och klädd i sari, med långt hår format till en fläta vars ända pryddes av en stor röd blomma. Han gick omkring och tiggde, och folk gav honom pengar bara för att han uppträdde som transvestit.

Omsider kom de fruktade konduktörerna, och jag fick visa de otillfredsställande färdbevis jag hade - färdbiljetten av papp, den redan konsumerade biljetten fram till Barauni och den obekräftade platsbiljetten med min köplats markerad med nummer 28. Konduktörerna var så vänliga att de accepterade biljetten. De förstod situationen och lät mig resa vidare.

Sålunda kom jag levande fram till Darjeeling, och tåget kom i tid. Jag hade aldrig tidigare klarat av denna den svåraste av alla indiska etapper på så kort tid, sammanlagt bara 34 timmar, då tåget nådde New Jaipalguri klockan 9 på morgonen. Det var bara att sedan genast kasta sig i en jeep och ta sikte på Darjeeling direkt, som bara låg 8 mil upp i bergen.

Det var en strålande dag. Kanjenjunga hade framträtt i hela sin storhet redan strax efter Kishanganj, den sista stationen före New Jaipalguri, och man hade känt sig mer än bara varmt välkommen av detta vädrets fantastiska goda mottagande med Kanjenjunga presenterat direkt i hela sin skönhet - man trodde länge det var världens högsta berg. Klockan halv 2 var jag framme i mitt gamla hotell *Tower View* och kunde ta resans andra varma dusch och få en säng för bara 60 rupier - äntligen ekonomisk dräglighet under resan. Och man var hemma igen i det underbara gamla Darjeeling.

9. Bråda dagar i Darjeeling.

Det var inga problem i Nepal. Vapenvilan höll, och turister som kom därifrån hade inte råkat ut för någonting. Däremot tog en bussresa från Darjeeling till Kathmandu 30 timmar på grund av alla polischeckarna, alltså två dagar. Mina två dagar på tåget hade varit svåruthärdliga. Hur svåra skulle inte då två bussdagar vara med trånga sitsar och knäskavande och smalbenssågande nepalesiska bussar? 15 timmar från Manali till Leh gick an på en dag, men 30 timmar på en väg utan panoraman var inte särskilt lockande.

Vi hade en strålande morgon klockan 4 vid Tiger Hill, den finaste jag haft där sedan 1995. Inte ett moln på himmelen, och Makalu med Mount Everest framträdde nästan övertydligt. Det var bara att njuta och begå morgonen för fullt med utnyttjande av varje solstråle för långa promenader mellan Ghoom och Darjeeling.

En tysk som talade nästan accentfri engelska hade gärna farit till Nepal men avskräckts av förhållandena. Han hade hört om turister som blivit krävda på en lösen av 15 dollar av maoister. Sådant hade jag inte råd med. Vidare gällde ingen reseförsäkring i Nepal om något skulle hända där. Därför hade han valt att avstå, och jag rådde honom i stället att bege sig till Rimbik och Sandakphu på en mindre trek för några dagar, och han uppskattade förslaget.

Mellan Ghoom och Darjeeling på en av kullarna ligger ett nytt tempel som såg intressant ut, så jag besökte det. Det liknade ett buddhistiskt kloster, men när jag kom närmare fann jag att det ännu inte helt färdiga templet var prytt av fresker av intressant mångfald. En fresk visade Krishna, en annan Buddha, en tredje Jesus, och så vidare. Till slut frågade jag vad det var för ett märkligt kloster. Svaret kom genast: Vishnu. Det förklarade allt. Vishnu var upprätthållaren i den indiska treenigheten (där Brahma var skaparen och Shiva förgöraren), den gud som håller allting i gång, energiguden och civilisationsguden, som hinduerna menar att Buddha var en inkarnation av liksom även Krishna och Jesus. Naturligtvis var utsikten från detta tempel mot Darjeeling och Kanjenjunga vidunderlig.

Min rumskamrat, en liten pigg japansk dam, reste vidare andra dagen, men en annan kom i stället. När jag sent omsider kom åt min *mail* visade det sig att Angelica Rosenström hade försökt få kontakt med mig. Hon bodde på hotell Aliment, och jag skyndade genast dit och genomsökte restaurang och internetlokal, men hänglås hängde på hennes dörr. Hon hade gått ut precis innan jag kom. Jag lämnade ett meddelande till hennes rum, och mer än så kunde jag inte göra. Det var bara att hoppas att vi inte skulle missa varandra.

Följande morgon hade jag själv tänkt fara till Rimbik och dagen därefter till Sikkim. Mitt tillstånd hade utverkats under dagen på bara en timme, så det var bara att fara.

Medan jag satt vid min middag på tibetanska Kunga dök hon upp, Angelica Rosenström från Uppsala, psykologie studerande, en käck dalkulla som redan varit med om det värsta i Indien men hade det rätta humöret. Vi satt där och pratade över middagen i väl över en timme tills vi var de sista gästerna och restaurangen ville stänga. På vägen hem visade jag henne mitt lilla hotell, och vi gjorde upp planer för morgondagen med gemensam lunch på gamla Orient till att börja med.

På kvällen blev det liv i luckan med färskva hotellgäster från Italien och Australien som kommit hela vägen från Pakistan och där hejdats i sin framfart av den stora jordbävningen i oktober. Även de ville gärna till Nepal och verkade vana att ta vilka risker som helst, medan jag nog definitivt tvekade.

Jag hade gärna farit till Sikkim redan följande morgon, men hade jag gjort det hade jag missat Angelica. Nu planerade hon också att bege sig dit, så att vi skulle sammanträffa i Pelling på tisdagen.

Emellertid var det oroväckande att morgnarna var så varma. Mina onda aningar bekräftades: redan vid niotiden började molnen samla sig, halv elva var det redan halvmulet och man frös, på dagen kom solen delvis tillbaka, och jag slocknade på Chowrasta med en kopp te, tills solen försvann igen, medan Angelica gjorde en misslyckad ridtur: hon fick inte rida utan guide, guiden kostade extra och kunde inte engelska, och i stället för bort från staden förde han in henne i trafiken. Vi hade dock en trivsam gemensam lunch på gamla Orient och planerade att skicka ett kort till vår gemensamma vän på tåget från Barauni, som sammanfört oss: Angelica hade fått hans adress medan han försvunnit innan jag lyckats få den.

Mot kvällen dök Michaelene med Wayne upp på mitt hotell, som jag trodde hade lämnat staden då jag inte sett till dem, och vi hade te tillsammans. Ett äldre skotskt par hade kommit från Sikkim och hade mycket att berätta därifrån. Deras dotter tjänstgjorde som lärare på Lama Yondas skola och var den enda läraren där och kunde inte få förlängt vistelsetillstånd. Mitt gamla stamställe i Pelling, dess äldsta hotell Garuda, hade varit överfullt och haft vattenproblem – det hade aldrig hänt tidigare. Paret hade dock gjort en underbar rundvandring kring Kacheoparisjön till Yuksom och vidare till Tashiding, där de haft det riktigt bra.

Tillsammans med Angelica besökte jag mitt gamla stamhotell Shamrock, som visserligen var helt utan gäster, men Mummy var där i full stil och spelade kort med fem lika imponerande jämngamla väninnor. Det var tydligt att stället fått en ansiktslyftning, köket var renoverat, och vattentank och pump hade förnyats. Trivseln där var den samma som alltid, och det var bara att hoppas att gästerna skulle börja komma tillbaka. När jag senast bott där för två år sedan hade stället varit i kaos och utan vatten. Sedan dess hade den dådkraftiga Mummy uppenbarligen fixat allt.

Det var dock anmärkningsvärt att både Shamrock och Tower View fallit ur Lonely Planets viktiga guideböcker, som dominerade marknaden och där ett omnämmande betydde viktig prestige. Med Angelica noterade vi också att såpass viktiga platser som Gangotri, Kedarnath och Badrinath var nästan helt utelämnade. Gaurikund var inte ens omnämnt. Tyvärr tenderar Lonely Planets bästsäljande guideböcker att bara koncentrerar sig på praktiska anvisningar och i anmärkningsvärt hög grad försumma det kulturella och religiösa, som dock måste betecknas som de viktigaste faktorerna i Indien.

Dagen avslutades med en reguljär och ordentlig middag på Kungas tillsammans med Angelica, Michaelene och Wayne, mina vänner från Canada och Dharamsala, som också funnit sitt hem i Darjeeling. Under kvällen kom dock de ökända Darjeelingska dimmorna svepande och lindade in hela staden i sin råa fuktighet, vilket inte bådade gott för vädret de närmaste dagarna.

10. Lycklig återförening i Phudong.

Det regnade i Darjeeling när jag lämnade staden i ottan, det var en råkulen dag, och dimmorna svepte över vägen så att den inte syntes. Jag hade en inklämd plats längst bak och såg ingenting av utsikten, som inte var någon utsikt.

Halv tolv kom vi fram till Gangtok, där jag frågade om vägen till jeepstationen för trafik norrut mot Phudong, som hade flyttat igen, och det var lång väg dit att gå. På vägen träffade jag två amerikaner som tyckte att Gangtok var en tokig stad. Jag höll med dem, då jag känt Gangtok för tio år sedan och sett den totala drastiska förändringen från en utsökt idyllisk småstad till en hektisk metropol med lika mycket kaos som Darjeeling.

Jag fick snabbt en jeep norrut, och vi rullade ut i det varma mjukt böljande rikt grönskande men melankoliska landskapet. Halv ett var jag framme i Phudong. Mina

gamla vänner, mitt värddpar på Hotel Northway, var inte hemma. Vädret var dystert, men det regnade åtminstone inte längre. I väntan på att mitt värddpar skulle komma till rätta och helst dyka upp tog jag en tallrik *momos* och installerade mig på mitt rum. Ett tyskt par satt i den avsides salongen, och jag slog mig ner hos dem. De var på väg norrut till Yumthang med privatchaufför och guide och specialtillstånd och såg inte fram emot att få ligga i tält i minusgrader. Om det var 20 grader kallt på morgonen kunde ju fingret gå av när man fotograferade. Jag skämtade med dem och hoppades de skulle överleva, men de förstod inte mina skämt. De gav sig snart iväg och försvann för gott ur mitt liv.

När mitt värddfolk aldrig infann sig gick jag iväg till klostret. Vädret var halvmulet och mildt men inte hotande, så det var behagligt fastän det inte alls var något fotoväder. Klostret var som vanligt, en ny sevärighet varje gång, jag gick in i det, och där förekom bara en annan människa, en ung munk som städade. Alla dörrar var öppna. När han försvunnit prövade jag dörren till det hemliga meditationsrummet och gick in. Där fick jag vara ensam och ostörd med alla de oerhörda svarta freskerna med sina obeskrivliga motiv av suggestiv och psykologisk mysticism. Normalt släpps ingen utomstående in i detta rum. Jag hade dock visats runt i det av en munk en gång förut för åtta år sedan.

När jag kom tillbaka hade mitt värddfolk kommit. De kände genast igen mig, och återseendet var mer än hjärtligt. De hade nu en tio månader gammal dotter som var hur söt som helst. Fadern bjöd mig på te, och vi hade en angenäm pratstund, medan modern var samma goda kvinna som förut. Hon är tibetanska och något av den vilda urkvinnan personifierad med sitt frappanta utseende med jordkvinnan och vildinnan kombinerade. Hon är en mycket god hustru, men hennes man Onghel är nu 46 och har fått börja med glasögon, precis som jag fick göra när jag fyllde 46.

En annan inhemsk gäst pratade med mig om Indien och hennes problem och om Nepal. Vi var helt överens om att Indien bara hade två stora problem: överbefolkningen och miljöförstöringen. Om Indien kunde lösa dessa problem eller åtminstone bara miljöförstöringen skulle det vara första steget på rätt väg som sedan bara skulle leda framåt. Emellertid bromsas denna möjlighet av den fatala korruptionen, som naturligtvis (som i alla länder) sitter i byråkratin som en allting förtrögande kräftsjukdom. Han avrådde mig definitivt från att fara till Nepal och rådde mig i stället att återvända till Himachal och Dharamsala.

Vi pratade också om de religiösa problemen och motsättningarna mellan hinduism, buddhism och islam, som jag dock betecknade som ett mindre problem. Emellertid kan detta problem inte helt ignoreras.

Fastän buddhismen och hinduismen i princip verkar vara samma religion och den förra kommer av den senare råder det vissa skillnader. Angelica berättade om en frontalkrock hon varit med om på vägen ner från Gangotri. Chauffören hade gasat på alldeles förskräckligt och inte ens tutat inför en krök när en annan jeep dök upp i motsatt riktning, och det blev en praktfull frontalkrock. Fastän båda satte in skrikande bromsar ögonblickligen blev skadorna omfattande. Alla de andra passagerarna i Angelicas jeep var hinduer, och en kvinna slog sönder ansiktet så att hon blödde ymnigt, skrek i högan sky av smärta och sannolikt hade slagit ut en del tänder. Likväl brydde sig ingen om henne. Chauffören brydde sig bara om skadorna på sin jeep och krävde att Angelica skulle betala hela biljettkostnaden fastän resan havererat. Ingen hade något människovärde i denna olycka. Bara pengarna och jeepen var av intresse. Den skadade kvinnans smärta och skador fick hon vara helt ensam om.

Detta är tyvärr ett utmärkande drag för hinduismen. Där saknas empati, medmänsklighet och människovärde. Till och med islam kommenderar medmänsklighet, medan empatin och människovärdet bara har utvecklats i buddhismen, kristendomen och humanismen. Hade denna olycka inträffat i Sikkim,

som är buddhistiskt, hade alla struntat i jeepen och samlats enhälligt kring den skadade kvinnan. När en man i min jeep till Phudong slog i huvudet i en krok i väggen i en kurva visade alla de 14 medpassagerarna omsorg om hans återställning. Det skulle vara samma sak i Sverige. Offer ägnas den primära uppmärksamheten medan de materiella skadorna är sekundära.

Är det då så konstigt att jag skyr det hinduiska slättlandet och vänder den hinduiska religionen med all sin absurda stenåldersvidskepelse, där gudastatyer serveras mat i templen som råttorna göder sig feta på, ryggen med förakt och helst ensidigt ägnar mig åt den buddhistiska kulturen uppe i bergen, där jag alltid bara mött vänlighet och värme?

På kvällen bjöd mig Onghel på middag som vi intog på tu man hand. Han hade tillrett den själv, det var en risotto med blandade ingredienser av grönsaker och kött av både kyckling och får, och det var faktiskt den godaste middagen jag intagit i Indien på denna resa hittills. Vi pratade mest om mat, och han var en mycket god vän av det kinesiska köket och av kineser, fastän han var buddhist. Vi var helt överens om, att lika litet som alla kineser var onda var alla tibetaner goda. Han gav mig rätt i att de dåliga kineserna troligen bara var de som tjänade regeringen. Jag rådfrågade även honom om Nepal, och han menade att det inte var några som helst problem, om man bara kunde stå ut med oändliga förseningar, plötsliga oförutsedda strejker, och annat oförutsägbart strul som bomber och bakhåll. Det var bara till att åka, om man ville ha roligt.

11. Från idyllen i Phudong till festen i Pelling.

Vädret var inte för dåligt, varför jag stannade kvar i Phudong och satsade på en utflykt till Mangan och Singik i hopp om att få en skymt av Kanjenjunga. Gryningen var nästan molnfri men inte helt, och ganska snart stod det klart att dagen skulle bli nästan lika molnig som gårdagen.

Emellertid var utflykten lyckad, och vandringen från Mangan till Singik och tillbaka igen var lika underbar som för sju år sedan, när jag gjorde den senast. Vädret var faktiskt bättre nu än då, och jag fick till och med de efterlängttade skymtarna av Kanjenjunga. I Mangan är man ganska nära, och man ska ha en ganska stor otur om man ska missa det väldiga berget helt och hållet.

När jag kom tillbaka till Phudong träffade jag ett australiensiskt par som hade kommit levande ut ur Nepal. De berättade att de inte haft några bekymmer på vägen fastän de kommit den allra längsta vägen från Naini Tal och alltså gjort Nepal i hela dess bredd med Pokhara och Kathmandu. Polisspärrens hade naturligtvis orsakat förseningar, men resan från Kathmandu till Siliguri i buss hade inte tagit mer än 24 timmar. Däremot hade de gripits av den beklämande känslan att läget skulle förvärras i Nepal och kanske nå en absolut botten innan det kunde bli bättre. En annan buss de hade haft framför sig hade blivit plundrad av maoister varvid deras chaufför genast vänt och kört tillbaka. Säkert är alltså Nepal inte, fastän landet gör sitt bästa för att skydda turismen och få den att flyta så bekvämt som möjligt, då den nästan är landets enda inkomstkälla. Det hade varit få turister i Nepal denna säsong, och om turismen bryter samman helt kan Nepals ekonomi knappast överleva.

De hade inte heller haft tur med vädret. Det hade varit mulet i princip hela tiden. Maken hade gjort en *trek* i Pokhara vid Annapurna, men de hade bara sett bergen den första och sista dagen, före och efter, aldrig under *trekken*.

För mig hade vädret varit jämnt fördelat på gott och ont, strålande i Dharamsala och Rishikesh, för jävligt i Joshimath och Kausani, förträffligt för resten av Uttaranchal och de första dagarna i Darjeeling, sedan regn och mulet igen, så det vägde jämnt. Valet stod mellan att ta risker eller vara utan. Nepalfrågan hade hittills

dominerat hela resan. Varje ny erfarenhet och information därifrån var dock värd sin vikt i guld.

Tillvaron i Phudong var dock kanske det närmaste till idealet man kunde komma: en pastoral idyll helt ute i naturen mycket långt bortom hela stressamhället med dess stök och oväsen - här kunde man verkligen koppla av och njuta. Ändå hade kitschsamhällets vedervärdigheter också delvis redan nått fram ända hit med stressande dumburkar och den där infernaliska jamande indiska schlagermusiken, som mest spelas på utslitna kassettband med slirande och svajande ljud. Värst är det i jeeparna, där de unga chaufförerna knappast kan köra utan de öronbedövande stereohögtalarna på. Det är minsann inte för sådant man kommer till Indien, snarare är det i en strävan bort från allt sådant, och min enda besvikelse i Indien har just varit att Indien dukat under för skvalsamhällets hjärntvättande vulgärkultur med billigt schlageroväsen på burk som ledande tumör.

Mitt värdfolk hade varit borta hela dagen, jag hade inte sett dem sedan min återkomst från Mangan, så jag fick inta min middag ensam. De hade spriträttigheter, så lokalen i deras hotells bottenplan var samtidigt en bullersam krog med glada gäster hela dagen. Det var lite stökigt ibland, i Sikkim dricker man mycket, i varje by finns det en eller flera spritbutiker, men stämningen var över lag glad och god.

Till detta kommer då det gudomliga Sikkim-teet. Darjeelings te är mot andra teer som mjölk är mot vatten, men Sikkimteet är Darjeelinge ytterligare upphöjt till det dubbla. Det växer på sluttningarna i södra Sikkim, (Darjeeling hör rent geografiskt till Sikkim,) det mesta exporteras, det är dubbelt så dyrt och sällsamt som Darjeelinge, men i Sikkim får man det överallt. Det är helt enkelt gudomligt.

På morgonen var det dags att bryta upp från detta underbara ställe, som utan jämförelse hade bjudit på resans angenämaste dagar hittills, mest på grund av mitt älskvärda värdfolk och deras fantastiska kock. Som vanligt hade jag gärna stannat längre, men man kunde alltid se fram emot nästa gång.

I Gangtok fick jag vänta tre timmar innan min jeep skulle gå till Pelling, varför jag gjorde en kondisrunda och prövade ett cybercafé, som fungerade tillfredsställande. Min jeep satte av till slut, och till min stora glädje tog den vägen över Singtam och Rawangla, som jag inte hade sett tidigare. Det var kallt på vägen, och jeepen krånglade och måste repareras, så resan över bergen blev ganska försenad, så att man kom fram till Legship och Geyzing först i skymningen. Ännu en gång kom man fram till Pelling i mörkret, vilket jag avskyr att göra. Men där fanns åtminstone Angelica på plats.

Vi gick upp till Pemayangtse, jag hoppades få träffa Lama Yonda där, men han var tyvärr i Delhi på obestämd tid. Men det var fullmåne, och för första gången fick jag uppleva Pemayangtse i månsken. Där var också hela lärarkollegiet från Lama Yondas skola, (denna unika välgörenhetsskola för föräldra- och hemlösa barn,) en tyska, en spanjor och en sikkimes utom den unga skotska, vars föräldrar jag träffat i Darjeeling. Hon visade oss barnens sovsal, en lada, där de åtminstone hade varma kläder att ligga i.

Stämningen i mitt värdshus Garuda i Pelling var den bästa tänkbara. Restaurangen var under kvällen rena puben med hjärtliga skratt och skämt blandade med någon oro över vädret, som inte ville bli bättre fastän det var fullmåne. Vi hoppades dock på morgondagen.

12. *Tashidingexpeditionen.*

Alla de gånger jag varit i Pelling hade jag önskat besöka Tashiding och dess kloster som låg på berget bredvid inom räckhåll, såg det ut som, varför jag nu

äntligen beslöt att vandra dit. Det var en tillräckligt vacker morgon med någon sol men också med tillräckligt med moln för att det inte skulle bli gassigt.

I början var expeditionen enbart angenäm. Det var utförsbacke hela vägen, och först när denna började bli brant började jag få betänkligheter, då jag kanske måste ta samma väg tillbaka.

I själva verket gick vägen cirka 1500 meter ner i en ravin och sedan lika högt upp därifrån på andra sidan. Denna uppklättring blev förfärlig. Denna nivåskillnad på 1500 meter först ner och sedan upp påverkade hela systemet. Där nere i dalen var det dessutom dubbelt så varmt eller mera som uppe i Pelling (på 2000 meter), så man rann hela tiden.

Det värsta var emellertid uppklättringen från Tashiding till dess kloster. Detta ville man ju inte missa, så man tog denna korsväg, som var stenlagd med små skarpa kantstenar som skar genom sandalsulorna och gjorde promenaden till en tortyr. Klostret var sedan ingenting märkvärdigt. Pemayangtse ligger betydligt högre, men bakom klostret var det en formlig trädgård eller skog av stupor.

Jag nådde Tashiding vid middag (efter fyra timmars vandring) men kom inte ner från klostret igen förrän halv 2. Då var jag helt slut. Hade det funnits en jeep där då som kunnat ta mig till Pelling via Legship och Geyzing hade jag tagit den, men det fanns ingen. Det kunde möjligen finnas en om en eller två (alltså minst tre) timmar. Alltså var jag tvungen att vandra tillbaka.

Vägen ner i ravinen var inte så besvärlig, men sedan började den verkliga korsvägen. Samtidigt som man rann som ett såll var man så trött att en kilometer (uppför) tog en timme. Klockan fyra nådde jag en byskola där jag bjöds på te, varefter jag trots allt kunde fortsätta. Klockan 6 nådde jag fram till hotellet, men då var benen färdiga proteser. Det var den värsta *trek* jag någonsin gjort i Indien. Ingenting i Ladakh kunde jämföras med detta. Jag hade vandrat 25 kilometer neråt och 25 kilometer uppåt nästan vertikalt. Jag skulle aldrig göra om det.

Det värsta var de rent kroppsliga obehagen. Samtidigt som man svettades som ett såll slog det lock för öronen på grund av de olika lufttrycken och den häftiga andhämtningen. Antagligen uppstod det också en akut vätskebrist, ty tillbaka på hotellet kunde jag dricka en hel stor kanna te, en halv vattenflaska, en halv ölfaska och kaffe och var ändå törstig.

Emellertid var jag så smutsig efter denna vandring att jag bara måste duscha hur kallt vattnet än var. Hela dagen var en orgie i självplågeri som kröntes med en dusch och tvagning i isvatten. Naturligtvis kändes det efteråt som att jag aldrig mer skulle bli varm om fötterna eller händerna.

Hade expeditionen fallit ut väl hade jag i morgon gjort en liknande vandring till Yuksom. Jag hade haft underbara vyer under hela vandringen och fått en del fina bilder, men var det värt det? Det var snarare tortyren jag skulle minnas än vyerna.

Så vi får se hur det blir med en eventuell Yuksomexpedition. Vår fransman från Strasbourg vill ta en jeep dit, och vi kanske hakar på. Jag planerar stanna två nätter till i Pelling, åtminstone måste jag vila benen igen så att jag blir av med proteserna och man kan använda benen igen, medan Angelica ändrar sitt program hela tiden, men hon längtar till värmen och tar förmodligen bussen direkt till Siliguri i övermorgon, om inte Yuksom kommer emellan.

På kvällen fortsatte dock festen i Pelling med full vigör och gott humör och massor med öl, så att det till och med blev sångframträdanden. En jämnårig holländare var där med sin nepalesiska hustru som var professionell sångerska och brukade uppträda både i Nepal och Amsterdam. Två gånger hade hon vunnit schlagerfestivalen i Holland, och hon kunde sjunga både på holländska, indiska och nepalesiska. Två muntra koreaner stämde i som bara skojade hela tiden. Angelica försökte komma med att svensk pizza var bättre än den italienska, men det var inte särskilt övertygande. En smaksak kan man driva hur långt som helst utan att kunna

jävas och utan att man övertygar någon. Benjamin från Frankrike (Strasbourg) spelade sina favoritlåtar på sin telefon, vilket mest var Charles Aznavour. Jag hade inte hört hans *"La Bohème"* sedan 1966 i Italien och fick alltså nu först höra den igen i Pelling i västra Sikkim under Kanjenjungas skugga i fullmånens sken. Naturligtvis blev det dagens clou.

13. Fast i Darjeeling, Nepalfrågan och Johannes krigsanalys.

Efter Tashidingexpeditionens färd kände jag inte för att göra någon mera utflykt i Sikkim. Benjamin och Angelica ville ta en jeep till Yuksom, men vädret var sämre, och man såg ingenting. Under morgonen gjorde jag den obligatoriska vandringen både upp till Sangachoelingklostret (där man har den bästa utsikten) och till Pemayangtse med dess skola för föräldralösa barn. Senast jag var här för två år sedan hade vi en kapplöpning upp till Sangachoeling klockan 5 för att hinna upp före den fantastiska soluppgången över Kanjenjunga, där vi sedan frossade i fotografering av världens vackraste berg. Nu såg man ingenting, inte ens i gryningen. Dessutom var den gamla genvägen upp till klostret förstörd av nya vägarbeten. Det pågick en förskräcklig aktivitet av nya vägarbeten överallt i Pelling, så att lastbilstrafiken var ganska provande. Kanske det låg något i den äldre skotskans ord i Darjeeling, att inom tio år skulle hela Pelling vara förstört av utvecklingen. Detta par hade gjort Yuksomtrekken som man ska göra den, norrut till Kacheoparisjön och Yuksom och sedan vidare ner till Tashiding under fyra dagar.

Skolan vid Pemayangtse blomstrade. Den hade nu fyra våningar och var ett imponerande skolbygge, i synnerhet när man tänker på att den var för hemlösa och föräldralösa. Den hade en imponerande stab av frivilliga lärare från hela världen, för närvarande minst tre, och såg på alla sätt ut att blomstra. Det var bara att glädjas med Lama Yonda över hans storartade livsverk.

När jag kom tillbaka till Garuda skulle Angelica och Benjamin ge sig av. De skulle dela en jeep till Yuksom tillsammans med andra och skulle antagligen inte komma tillbaka. Angelica skulle sedan vidare direkt till Siliguri över Tashiding och äntligen lämna dessa kalla trakter med sitt dåliga väder för att sticka till Calcutta, Bombay och Goa för resten av sina fem återstående veckor. Jag skulle inte få se henne mera.

Det hade naturligtvis varit ett nöje att få resa med en svenska i dessa trakter i Darjeeling och Sikkim under så pass många dagar, nästan en hel vecka, men hon hade sitt eget program och var trött på kylan i bergen. Hon hade som en av de allra sista kommit upp till Gangotri före stängningen vid Diwali (den 1 november) och där suttit och huttrat tillsammans med nio andra förfrusna västerlänningar medan snön föll och det dåliga vädret jagade dem på flykten. Sedan dess hade hon dragits med en typisk långlivad Himalayaförkylning.

Jag hade följt med dem till Yuksom om vädret varit bättre. Nu såg man ingenting, och det dåliga vädret förstörde allt för alla. Ingen var glad, och västerlänningarna uppträdde burkigt och drog sig in i sig själva. Jag hade beställt en plats i en direktjeep tillbaka till Darjeeling klockan 7 i morgon bitti, så det var bara att vila och ta det lugnt sista dagen i Sikkim.

Min värd, som jag äntligen fick träffa nu på dagen, menade att det fanns någon anledning till att inte fara till Nepal. Emellertid var också väderfrågan av betydelse. Det australiensiska paret, som jag träffat i Phudong, hade i princip bara haft tråkigt väder i Nepal och bara sett bergen två gånger under två veckor. Denna eftermiddag i Pelling började det regna. Skulle vädret fortsätta så här och varken bättra sig i Darjeeling eller i Nepal kände man mest för att ta tåget hela vägen runt tillbaka till Himachal, där chanserna för bättre väder i Manali och Dharamsala var större. Man

lämnade ju inte gärna Göteborgs rusk, regn och dimma bara för att möta samma rusk, regn och dimma i Himalaya. Då var det ju liksom ingen vits med hela resan.

När jag lämnade Pelling nästa gryning ösregnade det. Icke desto mindre mötte vi på vägen en hel procession av festligt dekorerade jeepar som tydligen deltog i en bröllopsresa till Pelling – i ösregn och kyla. Processionsdeltagarna i bröllopsfirandet verkade lika glada ändå.

Nere vid floderna var vädret bättre och varmare, men vid uppklättringen till Darjeeling tilltog dimmorna och molnen igen. Dock hade det kunnat vara värre.

Framme i Darjeeling tog jag genast del av de senaste Nepalnyheterna. Regeringen och maoisterna pratade med varandra, och det var huvudsaken. Maoisterna var inte längre stämplade som terrorister, och de krävde inte längre monarkins avskaffande. De hade 50% av landet under kontroll och kunde när som helst utlösa landsförlamande vilda strejker. De hade redan visat att de kunde isolera hela Kathmandu. En resa till Kathmandu behöver inte ta mera än 17 timmar från gränsen (från 15.30 till 8 på morgonen) men säker kunde man aldrig vara.

Alternativet vore att ta tåget till Delhi och där åter bege sig upp till Manali och Dharamsala under den sista veckan. Mycket talade för detta och mest av allt väderleksfaktorn – vädret bjöd med största sannolikhet på mera sol och värme där än här och i Nepal.

Min rumskamrat, som varit det också i Pelling sista natten, som flytt från Pelling och regnet efter bara en natt där, och som hunnit före mig fram till Darjeeling, kunde meddela att det var nästan hopplöst att få tågbiljett västerut. Han hade försökt till Benares och kunnat få en bokning tidigast till den 23-e (om fem dagar). Han hade tillrättats att ta en biljett till Patna och sedan försöka få ett lokaltåg därifrån. Det verkade alltså svårt att komma ifrån Darjeeling.

Slutligen fick jag äntligen tag på Johannes. Han skulle härnäst till Nepal men rådde mig inte att följa med. Han bekräftade alla riskmomenten om det dock nu var mera riskfritt än på länge att fara genom Nepal. Han menade att allt var maoisternas fel. "De har ingen rätt och ingen sak. De kommer aldrig att komma över det faktum att kungen och hans regering är lagliga, hur korrupta de än är och hur avskyvärd kungen än är. Maoisternas enda möjlighet att komma någonstans och få plats i regeringen är att göra sig lagliga genom att göra sig accepterade genom förhandlingar och kompromisser. Om bara maoisterna kan göra sig rumsrena är problemet löst. Om de börjar förhandla och kompromissa behöver de inte slåss längre, och då finns det heller ingen anledning att slåss längre. Jag hoppas på en sådan utveckling: att maoisterna småningom skall inse att deras inbördeskrig är meningslöst och bara upplöser och leder landet i fördärvet. Deras krig är en ensidig förstörelseakt mot landet. Det enda vettiga de har att göra är att lägga ner vapnen och gå hem, och är de det minsta mottagliga för förnuftiga argument blir det detta som de slutligen gör.

Därmed kvarstår dock kriget. Nepals inbördeskrig är bara ett avsidets lokalbråk. Det verkliga kriget pågår i hela världen och är mycket allvarligare och utan överskådligt slut. Det är inte bara tredje världens kamp mot fattigdomen och sjukdomarna. Det stora kriget gäller miljöförstörelsen och Aidsepidemin. Miljöförstörelsen är en konflikt som ständigt trappats upp sedan 60-talet och som under de senaste tio åren förvärrats till det dubbla genom växthuseffekten. Detta krig är för naturens och mänsklighetens överlevnad mot stormakterna, som i dumhet och kortsynthet prioriterar kortsiktiga vinster mot planetens överlevnad. Det går inte. Stormakterna (i-länderna) måste kapitulera och offra kapitalismens illusioners trygghet för det globala förnuftet. På lokal nivå måste Indien åtgärda sin nedsmutsning. Du har väl knappast sett något skitigare land, men Pakistan är dock ännu värre. Miljöfrågan är den främsta krisen i frågan om naturens överlevnad, och den måste lösas först. Först om naturens överlevnad är säkrad kan man alls börja

tänka på mänsklighetens överlevnad, som är helt beroende av naturen. Och då först kommer Aidsproblematiken upp som mänsklighetens största interna problem. Malaria och tuberkulos kommer sedan, men de kommer först på tredje och fjärde plats i allvarsgraden. Så länge miljökrisen fortsätter har människan inte vunnit kriget för sin överlevnad, och så länge måste hon fortsätta utkämpa detta krig, som de flesta människor i dumhet är beredda att förlora genom att förtränga det.”

14. Flykten från Darjeeling.

Dolly bekräftade också att allt inte var alldeles säkert i Kathmandu. Dave Douglas, hennes bror, framstående konstnär i Kathmandu, hade precis fått en tavla färdig och skulle leverera den när kunden blev kidnappad av maoisterna. Deras verksamhet påverkar alltså till och med fredliga harmlösa konstnärer och deras verksamhet negativt.

Och deras aktiviteter har spridit sig långt ner i Indien. I Patna genomfördes en djärv och väl planerad kupp mot ett fängelse så att över 300 interner blev befriade, däribland två maoistiska ledare.

Mina italienska vänner återkom samma dag från sin femdagarstrek till Sandakphu och Phalut ganska medtagna, då de frusit ordentligt under nätterna på 3500 meters höjd med minusgrader i dåligt isolerade hyddor. Christian från Danmark var en annan gäst som tänkte njuta ordentligt av vår varma dusch och var just färdigt intvålad när varmvattnet tog slut och slog över till iskallt direkt. Ack, alla dessa kallduschar i Himalaya!

Under natten gick temperaturen ner till 12 i vår sovsal, men den råa fuktigheten förvärrade kylan. Jag frös ohjälpligt och måste klockan 3 stiga upp för att dra på mig byxorna för att kunna sova vidare.

Solen kom under morgonen men var inte långvarig, och Kanjenjunga förblev intäckt i moln. Jag köade i 90 minuter vid biljettkontoret i järnvägsstationen för att pröva min möjlighet att få en biljett till Delhi. Skulle det inte gå skulle jag satsa på bussen till Bodhgaya och därifrån ta tåget. Men jag fick biljett. Det blev vad de kunde erbjuda mig, en dyr första-klass AC (*Air Conditioning*) i ett supersnabbt tåg som skulle nå Delhi (1500 kilometer) på ett drygt dygn för 1620 rupier, vilket trots allt var billigt.

Vi hade en gemytlig frukost i solen, jag och italienarna med Marcus från Australien, som igen hade råkat ut för att vattnet blev iskallt just när han tvålat in sig. Solen varade till klockan 10. Sedan tog dimmorna och den råa kylan över.

Christian planerade vidare sin trekking i Nepal. Och jag fick en chock när jag mötte honom i vårt café tillsammans med en kopia av Johannes men av betydligt yngre årgång. Även Christian hade frusit under natten trots sin sovsäck och haft kallare i sitt rum än vi haft i dormitoriet. Johannes yngre kopia visade sig komma från Finland och hade länge verkat i Nepal som biståndsarbetare. Han var mycket blid och vänlig, var finne och hette Tatu. Han skulle bo i vår sovsal med oss. Under mina sjutton resor i Himalaya var han den tredje finne jag någonsin träffat (efter en flicka i Mandi 1995 och en finne i Nepal 1997 som inte ens kunnat engelska) utom Johannes.

Vädret blev inte bättre. Sista morgonen i Darjeeling var det så råkallt att man knappast ens kunde skriva. Då gick det för långt. Darjeeling med världens vackraste läge vid Kanjenjunga kunde bara bjuda på isdimma och iskyla, mörker och råhet. Det var värre än november i Göteborg.

Solen kom nästan fram senare på morgonen, så att man nästan kunde existera. Alessandro, Marcus och Renzo stack iväg till Sikkim, så det blev bara jag, Christian och Tatu kvar på Tower View. Naturligtvis diskuterade vi väderfrågan och skurken i dramat, växthuseffekten, som förstörde vädret för oss i Darjeeling och smälte ner alla

världens glaciärer. Christian hävdade att allt inte var miljöförstörelsens fel men att denna visserligen förvärrade situationen. Undersökningar i Canada visade att glaciärer smält i British Columbia och Alberta redan före industrirevolutionen och att detta berodde på ökad solaktivitet. Detta ursäktade dock naturligtvis inte på något sätt miljöförstörelsen och koldioxidutsläppen, avverkningen av skogarna och förgiftningen av haven, som var helt och hållet på människans ansvar och ej på solens. Däremot var ozonfrågan en helt annan fråga som varken berodde på solen eller på koldioxidutsläppen utan på utsläppen och frigörelsen av freoner från delvis människans miljöförstörelse och den globala uppvärmningen, som frigjorde farligt mycket kväve från de smältande tundrorna. Kort sagt, naturen kunde tillgodose alla människans behov men ej hennes girighet.

På Chowrasta var det fullt hålligång denna lördag med omfattande Sai Baba-processioner och stort halleluja. Jag visste inte att han fortfarande var aktuell som sektledare efter alla sina pedofilskandaler.

Min sista kväll i Darjeeling tillbringade jag med Tatu och Rob, en nykommen engelsman från Oxford, som Christian ville ha med sig på sin trek till Mount Everest men som inte var helt entusiastisk. Han var väl medveten om att maoisternas ensidiga vapenvila skulle gå ut den 3 december, då han och Christian, om han följde med, skulle befinna sig mitt i sin trek och kanske komma tillbaka till Kathmandu lagom till vapenvilans upphörande, då ingen visste vad som skulle hända.

En annan osäkerhetsfaktor var vädret. Den 9 november 1995 hade Himalaya drabbats av en plötslig orkan från Bengaliska Viken som öst våt snö över bergen i massiva syndafloder och orsakat plötsliga jordskred och översvämningar överallt. 63 turister hade förolyckats, och under de följande veckorna undsattes hundratals. Christian hade varit i Nepal för första gången då och glömde det aldrig, så åtminstone han visste vad Nepals berg handlade om, men han hade ingen erfarenhet av maoister.

Vi satt uppe och pratade tills vi kördes ut då vår värdfamilj ville gå och lägga sig. Klockan var bara strax över 10, men kökspojken vidtog det smutsiga tricket att stänga av elektriciteten för att få iväg oss.

Naturligtvis var mitt beslut att återvända till Himachal och hoppa över Nepal kontroversiellt, men jag hade övervägt riskerna noga, och i min ålder är det ursäktligt att minimalisera riskerna. Christian och Rob hade månader på sig och hade råd att förlora tid på vilda strejker och maoister i Nepal medan jag bara hade åtta dagar kvar och inte kunde missa flyget. Chanserna för bättre väder i Himachal var också bättre än i Darjeeling, där bristen på solsken hade en förödande demoraliserande verkan som blev värre för varje dag. Sedan sista dagen i Pelling (den 17 november) hade jag knappt sett solen och bara frusit.

15. Resans tredje varmdusch i Vashisht

Naturligtvis strålade Darjeeling av värme och solsken när jag lämnade det. Det är ju alltid så. Man drabbas av oväder och tvekar om man skall vänta ut det eller undfly det, man väntar tålmodigt några dagar, vädret blir bara sämre, och så tröttnar man och lämnar, och genast blir vädret bättre. Det är nästan som en naturlag.

Jag hamnade på ett tåg som inte var av denna värld, "*Rajdhaniexpressen*" med enbart vagnar i första klass och luftkonditionering med en otrolig service ombord: alla måltider var inkluderade i priset, lunch, middag, förfriskningar, te och frukost. Före middagen serverades dessutom soppa, och man fick glass till efterrätt. Jag hade placerats tillsammans med två unga yachtbyggare från Nya Zeeland och en australiensare som spelade gitarr. De var mycket trevliga, och australiensaren blev liv och lågor när han hörde att jag skulle till Dharamsala. Han hade varit där den 10

oktober när den första snön föll och framhöll ändå alla ställets fördelar. Jag kunde bespara honom besväret att omvända mig, jag var redan frälst om jag dock redan varit där endast 13 gånger, han fick så han teg, men vi hade trevligt tillsammans, och han var inte alls oäven på sin medhavda gitarr.

Alla de hemska frusna dåliga nätterna i Darjeeling komparerades av denna sagolika natt på tåget efter god mat och med dubbla filter. Klockan 10 var vi framme i Delhi – efter bara 22 1/2 timmar! Jag rekommenderades att ta tunnelbanan till busstationen, den kostade bara 7 rupier, och det var tre hållplatser dit. Så utsattes man även för den sensationen att få åka i Delhis splitternya tunnelbana. Naturligtvis var säkerhetskontrollen omfattande, och mitt bagage genomsöktes noga av rutinerade vakter. Tyvärr hade jag varken bomber eller granater att erbjuda utan bara böcker, kläder, en necessär och en flaska.

Bussresan upp till Manali slog alla köldrekord. Några kuriösa episoder: vid en trafikstockning lyckades vår buss kränga sig förbi en skrymmande överbelastad truck, som stod i vägen, med att köra om den på insidan. Det var en vansklig operation och en fråga om millimetrar, men precis när vi segade oss förbi och allt utom snuddade vid den hördes en explosion. Det var truckens bakdäck som smällt utan att vi rört vid den. Var det vårt fel? Inte alls. Dock hade truckens bakdäck smällt av precis i det mest spännande ögonblicket av vår passering.

En vida obehagligare episod härrörde från det vanliga problemet bussjuka damer. En ung mor med två barn, en son och en dotter mellan 10-13 år, satt framför oss, och flickan blev bussjuk och spydde på golvet. För sent placerade modern henne vid fönstret och öppnade detta, så att all kall luft blåste på oss som satt bakom. För att åtgärda spyorna på golvet tog modern tidningspapper och torkade upp det värsta med fötterna. Sedan slängde hon ut tidningspappret. Emellertid blåste det ju, med den påföljd, att allt vått från pappret blåste i ansiktet på den stackars gubbe som satt bredvid mig, en hygglig ordentlig man i ylletröja och fina byxor. Han fick sedan ett bestyr med att torka upp från sitt ansikte och sina kläder vad som kunde torkas upp, men lukten satt kvar. Han var helt oskyldig och modern också.

Bussresan skulle ha tagit 14 timmar, men chauffören behagade stanna vid vartenda samhälle på vägen för att stärka sig med något varmt. Uppehållen blev därför långa och efter Mandi ständigt allt flera. Vi kom fram till Manali först efter 15 timmars resa genom resans hittills kallaste natt, men belöningen väntade vid målet. Vädret var kristallklart, varenda stjärna syntes före gryningen, och Manali var tämligen turistfritt.

När jag uppsökte mitt gamla hotell Grönland var bara värden hemma. Han brukade stänga för säsongen den 1 november men hade för säkerhets skull dröjt kvar för att eventuella gamla gäster ej skulle känna sig bortkörda. En annan bodde på Grönland utom jag, som bott här i fyra nätter och frusit värre för varje natt. Han skulle nu bege sig vidare, så jag skulle bli ensam på hotellet. Köket var stängt, det fanns inget varmvatten, men värden kunde koka te eller kaffe. Paul, den andra gästen, en cyklist, hade för kylans skull gått och lagt sig redan klockan 8 på kvällen.

Men bergen strålade i skönhet, någon snö prydde de högstas toppar, Manali och hela Kulludalen hade aldrig varit vackrare, och det var trots allt vad jag hade kommit hit för.

Det var alltså en sträcka på 200 mil jag hade klarat av från Darjeeling på två dagar och två nätter i jeep, tåg och nattbuss. Naturligtvis behövde man tvätta av sig efter någonting sådant. I mitt hotell var varmvattnet avstängt, och det kalla vatten som fanns var närmare nollgradigt. Så jag begav mig upp till de varma källorna i Vashisht.

Det kostar ingenting att duscha, tvätta sig och bada i dess ångheta heliga varma källor vid ett tempel, men man måste ta av sig skorna och ge en rupie i symbolisk

offergåva. Vad jag inte visste var att man även måste ha badbyxor. Det komplicerade saken.

Att bada naken bland idel hinduer med blygdbyxor på vore ungefär samma potentiella risktagande som när Passepartout i Jules Vernes "Jorden runt på 80 dagar" klampade in i ett hindutempel i Bombay med skorna på. Han fick fan för det, avslets skorna med våld, blev av med dem för gott och åtalad för förargelseväckande beteende. Skulle något liknande drabba mig? Lyckligtvis fanns där en annan svensk från Borås som var i samma situation. Han tog risken att bada naken och kom undan med livet. En vakt sade mycket höviskt, att det visserligen var förbjudet att bada naken, men att de i detta fall gjorde ett undantag, då vi ej känt till bestämmelserna och ej tagit med oss badbyxor. I Sverige är man ju inte precis van vid obligatorisk klädsel vid offentliga badinrättningar.

Badet var hett med snudd vid skållhett men desto mera välgörande, i synnerhet som detta var min tredje tvagning i varmt vatten sedan jag kommit till Indien för 30 dagar sedan.

16. Tibetfrågan.

Ett fenomen som Indienresenärer alltid får tampas med är folk som undrar varför de alls far till Indien. Både hinduer och västerlänningar ställer sig ofta undrande inför västerländska Indienresenärer, i synnerhet sådana som faller och återvänder år efter år, som jag, nu för sextonde gången på tretton år. Det verkar ju inte klokt.

Det förekom inte mycket Indienresenärer när jag kom första gången, och även andra resan kände jag mig ganska ensam. Gradvis har turismen ökat sedan dess, inte explosionsartat men säkert, och mest beroende på det att de som en gång rest till Indien oftast återvänder och fortsätter att återvända. De fascineras av landet som de rent intuitionsmässigt känner att de har mycket att lära av. Indien är ju faktiskt världens äldsta kulturland där dess uråldriga kultur aldrig ens har avbrutits, utan hinduismen är samma soppa av filosofi, animism, symbolism och övertro idag som för 4000 år sedan.

Dock blev min första kärlek i Indien och anledningen till mitt första fall inte Taj Mahal, ehuru det var en förträfflig introduktion, och inte Benares, som fyllde mig med misstro, utan Darjeeling, som fortfarande var mer brittiskt än indiskt. Det var kvarlämningarna av den brittiska kulturen i Indien jag föll för och inte den indiska. Sedan dess har jag sett en medelklass växa fram i Indien som är helt avskräckande, den nyrika inhemska indiska turismen är lika vulgär och kitschartad som den amerikanska, och de kan lika litet bete sig. Turisterna från Calcutta, Delhi och Bombay som reser upp i bergen är plufsiga, bortskämda och fula, de orkar ingenting, de kan betala för guider och ponnies som de bara blir en belastning för och de kommer aldrig fram, de är ohyfsade och kan bara kommendera och ingenting göra själva, och de för värre oväsen än de ökända israeliska gängen. Kort sagt, de är värre än de gamla kolonialisterna, som ändå hade stil.

Det var denna stil jag lärde mig älska i Indien där den ännu finns kvar, och jag fann den också alltid hos moderna engelsmän som reser i Indien, ibland även hos kanadensare, australiensare, sydafrikaner och nyzeeländare men aldrig hos amerikaner. Och denna stil var särskilt intakt just i Darjeeling, där dess sammansatta befolkning av nepaleser, tibetaner och sikkimeser tacksamt tagit över den och förvaltat den (genom att bland annat driva Indiens bästa skolor där), så att den brittiska kosmopolitiska andan kunde fortleva i Indien. Man stötte även sporadiskt på den på andra platser, som hos mr Shah i Almora och hans föredragande av den gamla brittiska tiden mot den indisknationella, som i McLeod Ganj bland tibetanerna

i Dharamsala, i andra liknande ställen i Himachal som Simla, Manali och Dalhousie, i Kashmir och Calcutta, det brittiska imperiets andra stad, och egentligen överallt där hindunationalismen inte var den dominerande som i Bihar och Uttar Pradesh.

Till detta kom det tibetanska elementet, dessa 130,000 flyktingar från Tibet, ett enastående kvalificerat kulturfolk med en större höghet i anden än några andra, som i Indien levde på nåder och ofta var illa sedda.

Johannes jämförde en gång den tibetanska situationen med Finlands. "Föreställ dig att Sovjetunionen hade vunnit i Vinterkriget och ockuperat hela Finland, därpå förstört alla dess kyrkor, kloster, skolor och bibliotek, tvångsinfört ryska som obligatoriskt språk som, om man inte behärskade det, uteslöt en från samhället, att man sedan bara kunde få fotfäste i samhället om man lät sig indoktrineras av Stalin och hjärntvättas till okritisk marxist, att sedan ryssarna gick in för att tvångssterilisera så många finska mödrar som möjligt, och att de sedan genomförde en masseexport av ryssar till Finland, där sedan bara ryssarna fick alla viktiga jobb, 7,5 miljoner mot finnarnas fem. Föreställ dig detta scenario, och du har bilden klar av vad som har fått hända i Tibet med Englands, Indiens, Frankrikes och Amerikas tysta medgivande."

Jag trodde aldrig han skulle ha kommit fram till Manali före mig, men när jag gick till det stora klostret i nedre delen av staden var han nästan den första person jag såg, där han stod tillsammans med de andra munkarna vid ingången till templet spjuveraktigt leende, och han sade: "Du ser ut som om du såg ett spöke."

"Men hur i all sin dar hann du hit före mig genom hela Nepal?"

"Du glömmer att jag är van att resa här och att det har gått fem dagar sedan vi senast sågs. Det tog väl bara två dagar för dig själv hit?"

Han bekräftade att den västra "porten" till Nepal från Naini Tal inte beredde några som helst svårigheter längre och att den troligen snart skulle bli den av västerlänningar mest anlitade ingången till Nepal, då den var så nära Delhi. Sannolikt skulle den därmed även bli den säkraste, medan Raxaul och Sunauli skulle bli mindre viktiga. Raxaul var alltid den mest illa beryktade, då den låg mitt i Bihar och alla världens skojare väntade där som hyenor på att få skinna västerlänningar. Om det var vid någon gränsövergång till Nepal som man kunde träffa på maoister så var det där.

Emellertid bekräftade Johannes mitt intryck, att maoisterna var ytterst nyckfulla och opålitliga. De kunde plötsligt visa sig aktivt militanta och framgångsrika för att sedan lika plötsligt försvinna helt. De var helt ofarliga för turister, medan lokalbefolkningen led av deras terrorism, då de rövade bort barn och hjärntvättade dem.

Men Johannes var trött på Nepalstöket, som han menade var underordnad den vida mer angelägna Kinafrågan, som berörde hela världen. "*We are in for the killing now,*" menade han på fullt allvar, när han beskrev situationens utveckling i Kina.

Det värsta som Kina har gjort under maoisternas ledning är inte folkmorden och massteriliseringarna, kulturrevolutionen och skräckväldet, diktaturen och den etablerade maktmaffians laglöshet och ofelbarhet, utan det värsta var vad de hade gjort själva landet, som idag kunde betecknas som världens största miljökatastrof. Sedan 1949 har Kina avverkat 40% av Tibets skogsareal, och därmed har Yangtsedalen förlorat 85% av sin växtlighet. Därmed har Yangtses erosion accelererat så mångfaldigt att Yangtses bortförande av jord ut i havet är mer än Nilens, Mississippis och Amazonflodens tillsammans. Som resultat har översvämningarna av Kinas floder resulterat i värre katastrofer än någonsin för Kinas befolkning. 1998 omkom 10,000 medan 240 miljoner led skador av översvämningarna, vilket kostade Kina 37 miljarder dollar. Asiens 10 största floder rinner upp i Tibet, och liknande skador som Yangtses har även konstaterats med de andra floderna, särskilt Brahmaputra i Assam, Salween i Burma och Mekong i Laos, Kambodja, Thailand och

Vietnam. En annan flod, Gula Floden, Huang Ho, har förlorat 23% av sin vattenmängd till följd av ökenspridningen från Gobi efter obegränsade kalhyggen. Som resultat står Kina inför vattenbrist i 400 städer. Kolbränning på hög höjd har lett till sura regn, och miljöförstörelsen genom förgiftningen av luften har lett till skenande cancerstatistik, då lungcancer idag är Kinas vanligaste dödsorsak. Samtidigt minskar både nativiteten och medelåldern. Kinas skändning av Tibet har lett till att Tibets medelålder reducerats till 40 år, den lägsta i världen, och sannolikt har utarmningen av Tibet även gjort landet till världens fattigaste land.

17. En liten tibetansk by.

Norbu inbjöd mig hem till sitt kloster. Det var inte helt utan beräkning han gjorde det, men hans syfte var helt altruistiskt. I januari skall Dalai Lama leda ett kalachakra i södra Indien, och naturligtvis vill alla tibetaner resa dit för att delta. Men resan dit är lång och dyr. När han hörde att jag var ansluten till ett tibetanskt sällskap i Göteborg hoppades han att jag kunde intressera medlemmarna i föreningen till att hjälpa tibetanerna i hans koloni i Manali (110 tibetaner) med resekostnaderna. Naturligtvis skulle jag gärna göra detta. Bara om vi kunde hjälpa några tibetaner på vägen vore det en ovärderlig hjälp av högsta betydelse.

Klostret var helt otillgängligt då det var ett nunnekloster (med 100 nunnor och 30 munkar) helt osynligt högt ovanför landsvägen på andra sidan om Beas mot Nagar. Dess position var lika spektakulär som Nagars (med Roerichs villa krönande den urgamla befästade konungastaden) men med morgonsol, medan Nagar hade kvällssol. Då vädret fortfarande var idealiskt var hela utflykten fullkomligt idealisk, då det inte fanns något jag älskar mera i Himalaya än att få utforska nya kloster. Pangongklostret var restaurerat och verkade därför modernt men var i själva verket urgammalt.

Efteråt tog han med mig ner till den tibetanska kolonin längre nedåt strömmen (26 km från Manali) där jag bjöds på lunch. För svensk standard skulle denna tibetanska by framstå som undermålig slum, men den var helt normal för tibetanska förhållanden med mycket poesi i rännstenarna.

En liten tibetansk by

Husen ligger trångt vid rännstensgränder,
gamla slitna ruckel med mest hål och springor,
någon plansch från bättre världar,
trångt i bykaféet med nedsuttna bänkar,
men med lyckliga stamgäster, bara solskensansikten,
en liten koloni av hundra landsflyktiga tibetaner,
en hel värld av poesi och drömmar, optimism och längtan,
ingen sorg men bara hopp — och glädje i intim gemenskap.
Kan det vara bättre? Mikrokosmos företer ej sällan
i förtryckt förminskning en betydligt bättre värld
än världen utanför, som ockuperar andra länder
och fördriver tibetaner i exil.
I rännstensgränden sipprar poesin
mer gyllene och varmt än någon välfärd.

Min värd var också anknuten till det tibetanska klostret i byn som dess sekreterare, vilket inte hindrade att han slog runt och festade och kom hem berusad ibland. Det gjorde han första kvällen sent klockan 10, varvid han väckte upp sin hjälpredda, som redan sov, och bad honom fixa kaffe åt mig. Kort sagt, min värd och jag kom bättre överens än någonsin, och när vi skildes bad han mig än en gång betrakta sitt Grönland som mitt hem. Jag var den sista gästen, sannolikt skulle ingen mer ta in där i år, under vintern gick temperaturen ner till minus 14, och jag undrade just hur länge ännu han skulle hålla sitt fort mot kylan och vänta på eftersläntrande stamgäster. Han ville ogärna ta risken att de skulle finna ett tomt hotell, om de kom. Själv bodde han i ett av rummen med värmeaggregat och TV, steg upp klockan 7 medan det ännu var som kallast och passerade dagarna där med att läsa. Den sista gästen före mig, en vilsen Paul, hade checkat ut dagen före mig vid midnatt, en högst besynnerlig tid att lämna ett förfruset Manali vid.

Resan från Manali blev en upplevelse. För en gångs skull tog jag inte en nattbuss utan en morgonbuss, för att få uppleva landskapet på vägen genom Kangradalen, som jag aldrig fått se. Den vackraste biten var den mellan Kullu och Mandi utmed Beasfloden, som här är uppdamad till en fjordliknande sjö, ovanför vilken vägen ringlar sig i fantastiska krumbukter med häpnadsväckande panoramautsikter över ett extremt romantiskt landskap av sjöar och höga berg med vildvuxna branta gröna sluttningar med små pikanta hindutempel.

Även fortsättningsvis väster om Mandi förblev vägen härresande vacker, men det intressantaste stället var Baijnath, en uråldrig kultplats med rester av förhistoriska tempel, som har ett mycket spektakulärt läge med höga branta kala berg dominerande hela horisonten mot norr, ungefär som Kilimanjaro dominerar delar av Kenya. Baijnath ligger i en svacka som i en grop mitt i detta romantiska landskap av kullar och grönska, över vilket bergen reser sig brant och överväldigande.

Men resan blev lång. Nackdelen med en dagsbuss är att den stannar överallt för att släppa på och släppa av folk tusen gånger under hela vägen varför resan tar mycket längre tid än en nattbuss, och de ständiga inbromsningarna och inväntandet av att påstigandet och avstigandet skall bli klart är påfrestande.

Med på bussen satt tre glada engelskor från Kent, som klarat kylan i Manali genom energiska promenader och därigenom fått se mycket mer av Manalis omgivning än jag. Jag fick med dem till mitt hotell i Dharamsala, "*Green Hotel*", där de genast fann sig till rätta.

Det var mycket varmare i Dharamsala. Min termometer höll sig på 16 grader på rummet, vilket var tre grader över Manali och ungefär lika varmt som i Sikkim, alltså betydligt varmare än både Darjeeling och hela Garwhal och Kumaon. Vädret verkade hålla sig, och i solnedgången glödde bergen och höstlandskapet i de mest brinnande varma färger. Hösten kunde helt enkelt inte bli vackrare än här i Himalaya två dagar före första advent.

18. *Upplösningen.*

Jag kom att ha mycket att göra med mina tre gracer från Kent under de sista dagarna i Dharamsala, men slutligen tog de bussen till Dehra Dun för att fortsätta till Varanasi, två av dem, medan den tredje, den trevligaste och klokaste, Vicky, skulle stanna i Rishikesh, ett klokt beslut, då Rishikesh bara är till godo, medan Varanasi är väldigt mycket både för och emot. Med deras avfärd blev jag tämligen ensam i Dharamsala, ehuru det fortfarande minsann fanns västerlänningar kvar tillräckligt, men ingen som jag kände eller kände för att lära känna.

De sista tre dagarna i Dharamsala blev kallare för varje dag, och varje natt frös jag benen av mig och måste stiga upp klockan fyra för att dra på mig byxor och sockor. När de tre gracerna från Kent avreste fick jag överta ett täcke från deras rum, vilket räddade min sista natt, den enda då jag slapp frysa och kunde sova ut ordentligt, vilket var viktigt, då nästa natt skulle tillbringas i nattbuss till Delhi.

Varje morgon tog jag min morgonpromenad upp till Triund. Där var redan minusgrader på nätterna, och Lakka fanns inte vid *Snow Line*, varför jag avstod från att fortsätta dit. Vinden var isande kylig, så man kunde inte ens stanna länge vid Triund. Sista morgonen mötte jag ingen på vägen upp, varför jag blev helt ensam där uppe med min unge Biharivän från Bodhgaya. Han lagade åt mig resans sista och godaste omelett. För första gången hade snön då redan börjat lägga sig över bergen (den 28.11), och det hade varit tre minusgrader på morgonen. Vintern var på väg.

Naturligtvis var mitt beslut att inte fara till Nepal för att i stället fara till de betydligt kallare Manali och Dharamsala ett kontroversiellt beslut. Manali hade inte alls varit med i programmet, det hade varit en ren improvisation då jag där kunnat sammanträffa med Johannes en tredje och sista gång efter hans senaste uppdragsresa genom Nepal, men det hade visat sig vara en av resans höjdpunkter jämsides med Phudong i Sikkim, en ren lyckträff alltså. I Dharamsala hade det varit varmare, men jag hade ändå där frusit mycket mera.

För att få upp värmen den andra dagen gick jag med de tre gracerna från Kent till Nicks kafé, den bästa och populäraste restaurangen i McLeod Ganj, för att där värma mig med riktig ravioli. Det var dyrt och helt värdelöst, ehuru det smakade hur gott som helst, men portionen var försvinnande liten och helt vegetarisk. Det är svårt att hitta köttrestauranger i Dharamsala. Till slut kompengäddade jag mig med en riktig tibetansk gammal sylta med köttmomos för bara 30 rupier (6 kronor) med mycket chili. Det gjorde susen. Kött med chili var den rätta medicinen mot kylan.

På *Tara Café* träffade jag ett ungt trevligt engelskt par som tillbringat månader med att bara drakflyga. De tänkte sig ner till Nepal för att fortsätta drakflygningen ovanför Pokhara. De menade att maoisterna i Nepal nu lagt ner sina vapen och att Nepal var på rätt väg. Jag hoppades de hade rätt, men de bekräftade i mångt och mycket Johannes rapporter om utvecklingen. De menade även att Indien var ett av världens säkraste länder att resa i numera medan praktiskt taget alla tredje världens länder fortfarande var livsfarliga. Indien hade bidragit mycket till den diplomatiska offensiven i Nepal, som kanske nu så småningom skulle slå följe med Indien i bättre säkerhet för utsatta resenärer.

Vilket för mig tillbaka till min sista samvaro med Johannes i Manali. Då han är den mest professionella teolog jag känner var jag tvungen att klämma honom lite grann på den punkten. Vad menade han om hinduismen, buddhismen, kristendomen och islam idag?

”Man kommer inte ifrån det. Hinduismen är äldst och kom väl från början närmast sanningen, som den försökt åskådliggöra i de 108 Upanishaderna från ungefär samma tid som Gamla Testamentet och Homeros slutredigerades. Hinduismens Gudskoncept skiljer sig helt från det mosaiska då Upanishaderna mest består av ren extatisk poesi och nästan bara beskriver gudomen i positiva ordalag som kärlek, skönhet och skapelse. Där finns ingenting av Moses hårda maskulinitet med svartsjuka, våld och vedergällning som ständiga verbala gissel. Hinduismen har från början en feministisk sida av gudomen som judendomen och islam helt har missat. Till och med den store och av hela världen högt respekterade hinduisten Ramakrishna på 1800-talet var en del av sitt liv transvestit bara för att komma den kvinnliga sidan av gudomen närmare.

Buddhismen är helt och hållet ett barn av hinduismen, vars tolerans den för vidare och utvecklar och rationaliserar till att spränga alla samhälleliga och sociala gränser. Buddhismen har aldrig förnekat något i hinduismen utom dess sociala

kastväsen, och hinduismen har alltid helhjärtat omfattat buddhismen som en del av sig själv. Liksom Krishna är Vishnus åttonde *avatar* (reinkarnation) är ju Buddha hans nionde och Kristus kanske hans tionde.

Därmed menar jag direkt att kristendomen är lika mycket ett barn av buddhismen och hinduismen som buddhismen är det av hinduismen. Jesus måste ha lärt sig det mesta i Indien och efter att ha genomfört sin huvuduppgift i Israel som det närmaste Messias någon någonsin har kommit och överlevt korsfästelsen återvänt till Indien och Kashmir, kanske ända till Ladakh, för sin ålderdom. Att hans grav i Srinagar inte skulle ha varit hans har ingen kunnat bevisa. Talrika skrifter och inskrifter i Persien och Indien bekräftar hans verksamhet i Indien. Det klaraste beviset för att han överlevde korsfästelsen är svepningen i Turin, vars avbildning med blod och allt, med törnekronesår i huvudet och spjutsår i sidan och spiksår i händer och fötter bara kan ha kommit till av en levande, blödande och svettande människa. Väl medvetna om att svepningens vittnesbörd faktiskt kullkastade uppståndelsemyten försökte man på 80-talet genom förfalskning av bevis hävda att svepningen bara var 700 år gammal och en förfalskning, men alla svepningens äktheter kullkastade förfalskarnas klåparmödor. Svepningen bevisar Jesus som historisk person som levde efter korsfästelsen.

Vad man däremot bör avfärda är tre stora parasiter som av egen fåfänga försökt göra allt för att förstöra kristendomen, nämligen Paulus, Muhammed och Martin Luther. Alla tre förstörde toleransens religion med dogmer. Ta bort Paulus, Muhammed och Martin Luther med alla konsekvenserna av deras påfund, och man skall finna en ren universell acceptabel toleransens religion som passar alla, där kristendomen skall framstå som ingenting annat än en variation och utveckling av buddhismen och hinduismen."

"Men det är en stor skillnad mellan kristendomen och buddhismen-hinduismen," invände jag, "och det är att kristendomen förträngt läran om metempsykosis och karma."

"Förträngt är rätta ordet, ty kristendomen var inte alls stängd för de lärorna under de första århundradena. Liksom Pythagoras och Platon omfattade även Origenes reinkarnationstanken, som för resten även framhöll det naturliga problemet med Jesu lik och uppståndelsen, att 'lik blöder inte'. Inte förrän på 500-talet förträngdes reinkarnationsläran genom ett koncilium i Konstantinopel. Den som genomdrev denna tvärnitning av kristendomen var ingen mindre än kejsarinnan Theodora, tidigare prostituerad kurtisan med en lång bana bakom sig av skändliga brott och intriger. Hon ville inte höra talas om att man kunde få igen i ett senare liv för vad man förbrutit under detta, så hon framtvingade en bannlysning av all förkunnelse av reinkarnation och karma såsom heresier, och kyrkan föll för det. Därför kunde sedan islam ta över så lätt, då dess förkunnelse av att Jesus aldrig dött på korset var betydligt lättare att acceptera än den då etablerade statskyrkans förkunnelse av köttets uppståndelse, arvsynd och helvete. Över huvud taget har österlandets kristna aldrig accepterat Paulus och därför alltid kommit närmare urkristendomens ideal än den katolska kyrkan och protestantismen."

Den sista natten i Indien blev den värsta, då nattbussresan från Dharamsala till Delhi blev i kallaste laget, men man kom trots allt levande fram.

Hemresan blev en thriller, då flyget i Delhi blev försenat och jag bara hade en timmes byte i Frankfurt. Jag hade en halvtimme på mig i Frankfurts mastodontflygplats att förflytta mig från sektor A till B och skaffa boardingkort på vägen. Till slut blev jag insläppt i sektor B utan boardingkort. Även Göteborgsflyget var lyckligtvis 20 minuter försenat, man hade fått byta plan och *gate* i sista minuten, och tack vare det hann jag till planet och fick jag med mig allt bagage. Följaktligen slog jag ner i Göteborg bara nio timmar efter att ha lyft i Delhi, vilket faktiskt var nytt rekord.

Redan i Frankfurt låg det frost och snö fläckvis på marken, men i Göteborg var vintern förhärslande då allt var vitt överallt. Det kunde inte bli vackrare. Men redan klockan 2 såg skymningen ut som klockan 5 i Indien, och där märktes skillnaden mellan det varma goda generösa och välvilliga Indien, ett av världens säkraste länder att resa i, och det kalla, stela, stränga och småaktiga Sverige, där jag i brevlådan fann väntande på mig tre refuseringar, två indrivningskrav med straffavgifter och en syndaflod av räkningar och ansträngt fjantig julreklam. Jag hade ingenting annat att se fram emot i Göteborg än tre månader av hårt arbete.

Jag hade lämnat ett glädjesprudlande Indien jublande av börsyra med *all time high*. Min kostnad för fem veckor hade varit 195 pund (inte fullt 3000 kronor), och hade jag valt Aeroflot hade jag klarat mig med sammanlagt 8500. 1995 hade samma resa kostat 7500. Nu valde jag ett dyrare flygbolag för att slippa sitta 12 timmar på Moskvas tröstlösa flygfält och fått en extra vecka i Indien på köpet, men fastän slutsumman blev min dyraste Indienresa någonsin (faktiskt dyrare än Kashmir 1999) hade jag ändå kommit undan billigt och med den äran.

Första Advent, 2005.